

Sjoeën Heële

Kadernota beeldkwaliteit openbare ruimte centrum Heerlen

COLOFON

Bosch
Slabbers

BoschSlabbers
landschapsarchitecten

Steven Slabbers
Esther Bergstra

Rachel Backbier
Kristin Atanasova
Coos van Ginkel

In opdracht van
Gemeente Heerlen
IBA Parkstad

Datum
26.11.2018

Projectnummer
bs-S 18-16

Sjoeën Heële

Kadernota beeldkwaliteit openbare ruimte centrum Heerlen

Stationsgebied

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	07	5. Uitgangspunten	31
1.1 Ontwikkelingen in de stad	07	6. Eén samenhangend centrum.....	33
1.2 Doel	07	6.1 Beperkt palet	33
1.3 Gebiedsafbakening	09	6.2 Stad van pleinen	34
1.4 Voortbouwen	09	6.3 Groen	37
1.5 Samen maken we de stad.....	09	6.4 Licht	39
2. Kernkwaliteiten	11	7. Stad van sterke sferen	43
2.1 Sterke punten versterken	11	7.1 Inleiding.....	43
2.2 Stad van alle tijden	11	7.2 Romeins kwartier	44
2.3 Stad van pleinen en pleintjes	15	7.3 Middeleeuws Heerlen	50
2.4 Stad van contrasten	15	7.4 Stad van mijningenieurs	55
2.5 Conclusie.....	16	7.5 Grote doorbraak	62
3. Kwaliteit onder druk	19	7.6 Overige straten, stegen en pleinen	71
3.1 Gelaagdheid wordt niet gelezen.....	19	7.7 Cityring	79
3.2 Stenig en hard	19	7.8 Overzicht bestrating	84
3.3 Beheer	21		
3.4 Ring	21		
3.5 Zwakke schakels	21		
3.6 Architectuur	22		
4. Nieuwe opgaven	25		
4.1 Voorbereid op de toekomst	25		
4.2 Klimaat	25		
4.3 Energie en duurzaamheid.....	27		
4.4 Urbane kwaliteit.....	27		
4.5 Conclusie	28		

Saroleastraat

1 Inleiding

‘Centrum in ontwikkeling.’

1.1 ONTWIKKELINGEN IN DE STAD

Heerlen is een levende stad, vol in ontwikkeling. In het centrum vinden tal van vernieuwingen plaats of zijn in voorbereiding. Denk aan de bouw van het Maankwartier, de ontwikkeling van het nieuwe stadskantoor, de herontwikkeling van de Thermen of de transformatie van Schinkel-zuid.

Ook de wensen en eisen ten aanzien van de inrichting en het gebruik van het centrum veranderen.

De klimaatverandering vraagt om meer ruimte voor waterberging en een openbare ruimte die verkoeling brengt. Meer dan voorheen is ook duurzaamheid een leidend thema.

Ook de visie op wat het centrum aan gebruik en beleving moet bieden verandert. De gemeente Heerlen werkt samen met IBA Parkstad en de Provincie Limburg aan de opwaardering

van het centrum. In de eerste fase is in het ‘Bidbook Urban Heerlen’ expliciet de ambitie neergelegd de urbane kwaliteit op alle terreinen (urban experience, -heritage, -culture, -living) sterker te benutten. Hierin komt ook de wens van meer groen en water in de stad prominent naar voren. Het groen moet in de toekomst de onderscheidende kwaliteit van het centrum van Heerlen zijn.

Onderhavige kadernota beeldkwaliteit openbare ruimte centrum Heerlen werkt deze gewenste kwaliteiten verder uit. Deze is in een participatief proces tot stand gekomen waarbij verschillende disciplines van de gemeente en IBA Parkstad hun bijdrage hebben geleverd.

1.2 DOEL

Het centrum van Heerlen gaat met zijn tijd mee. De komende vijftien jaar staan veel projecten op stapel. Naast grote transformaties, denk aan de ontwikkeling van het Romeins kwartier, gaan tal van relatief kleine ingrepen in het centrumgebied plaats vinden. Die kleine ontwikkelingen behoeven net zo goed aandacht als de spraakmakende plannen. Al die kleine ontwikkelingen tezamen hebben immers een even zo grote impact op de beleving en het gebruik van het centrumgebied. De komende 15 jaar gaat het centrum stap voor stap op de schop. Daarbij ligt het gevaar op de loer dat iedere plek als een eigenstandige opgave wordt (her)ontworpen en (her)ingericht waarbij uiteindelijk een lappendeken aan plekken ontstaat. De kadernota beeldkwaliteit openbare ruimte centrum Heerlen biedt toekomstige

ontwikkelingen in de openbare ruimte een overkoepelend en richtinggevend kader dat 'eenheid in verscheidenheid' brengt en daarbij ruimte laat voor 'verscheidenheid binnen eenheid'. Het vormt een richtlijn voor individuele opdrachten die maakt dat zich een openbare ruimte kan ontwikkelen die 'typisch Heerlens' is en tegelijkertijd ruimte laat om bij de uitwerking in te spelen op de kenmerken van de plek.

Deze kadernota laat zien hoe de kernkwaliteiten van het centrumgebied (historische gelaagdheid, sequentie van pleinen en pleintjes, rijkdom aan contrasten) sterker voor het voetlicht kunnen worden gebracht en tegelijkertijd nieuwe kwaliteit (groen, urbaan karakter) kan worden toegevoegd. 'Beeldkwaliteit openbare ruimte centrum Heerlen' is in een participatief proces tot stand gekomen waarbij verschillende disciplines van de gemeente en IBA Parkstad hun bijdrage hebben geleverd. Het is een door de gemeenteraad vastgestelde beleidsregel en als zodanig leidraad voor alle toekomstige (her)inrichtingen van het openbaar gebied in het centrum.

IBA Parkstad heeft als partner meegewerkt aan deze nota Beeldkwaliteit. De IBA (Internationale Bauausstellung) is een beproefd Duits concept, dat staat voor kwaliteit en de transformatie van een regio. Samen met Provincie, gemeenten, ondernemers, cultureel-maatschappelijke organisaties en bewoners werkt IBA Parkstad aan de toekomst van de regio. In 2020 – 2021 wordt het resultaat van de samenwerking in het Expojaar van IBA gepresenteerd. Dan zal Heerlen naar de omgeving haar veerkracht tonen, laten zien dat Heerlen een stad is die voortdurend in staat is

Gebiedsafbakening

zichzelf her uit te vinden en tegelijkertijd dicht bij zichzelf te blijven.

Voor het centrum zijn een aantal IBA-sleutelprojecten aangewezen, waar een herinrichting van straten en pleinen plaatsvindt. Dit betreft het Van Grunsvenplein en de Promenade in het Central Park, het Raadhuisplein in het Romeins Kwartier en de Bongerd binnen het project Urban Experience. Deze kadernota beidt uitgangspunten voor de uitwerking van deze pleinen.

1.3 GEBIEDSAFBAKENING

De kadernota beeldkwaliteit openbare ruimte centrum Heerlen richt zich primair op:

- het gebied binnen de Cityring;
- de Cityring zelf;
- de bijzondere ruimten aan de buitenzijde van de Cityring, direct grenzend aan de ring.

Het beeld van de openbare ruimte wordt -naast de functies van en aan de openbare ruimte- met name bepaald door:

- de maat en schaal van de openbare ruimte; de profilering van pleinen, wegen, straten en stegen.
- de inrichting van de openbare ruimte; door de toegepaste materialen en patronen, het gebruik van groen (van laanboom tot bloembak), het gebruik van inrichtingselementen als lichtmasten, banken, antiparkeervoorzieningen, afvalbakken, kunst.

Onderhavige kadernota richt zich op beide aspecten.

1.4 VOORTBOUWEN

De afgelopen jaren is een veelheid aan materiaal ontwikkeld waar het beeldkwaliteitsplan op voortbouwt:

- Pleinenplan Heerlen (2004)
- Integrale centrumvisie (2005)
- Plan de Campagne (2017)
- IBA Zomerboek (2015)
- Analyse centrumgebied ;
- Contourenplan Central Park (2017)
- Analyse centrumgebied (2017)
- Bidbook Urban Heerlen (2017)
- Verkeerscirculatieplan Heerlen (2018, niet vastgesteld)

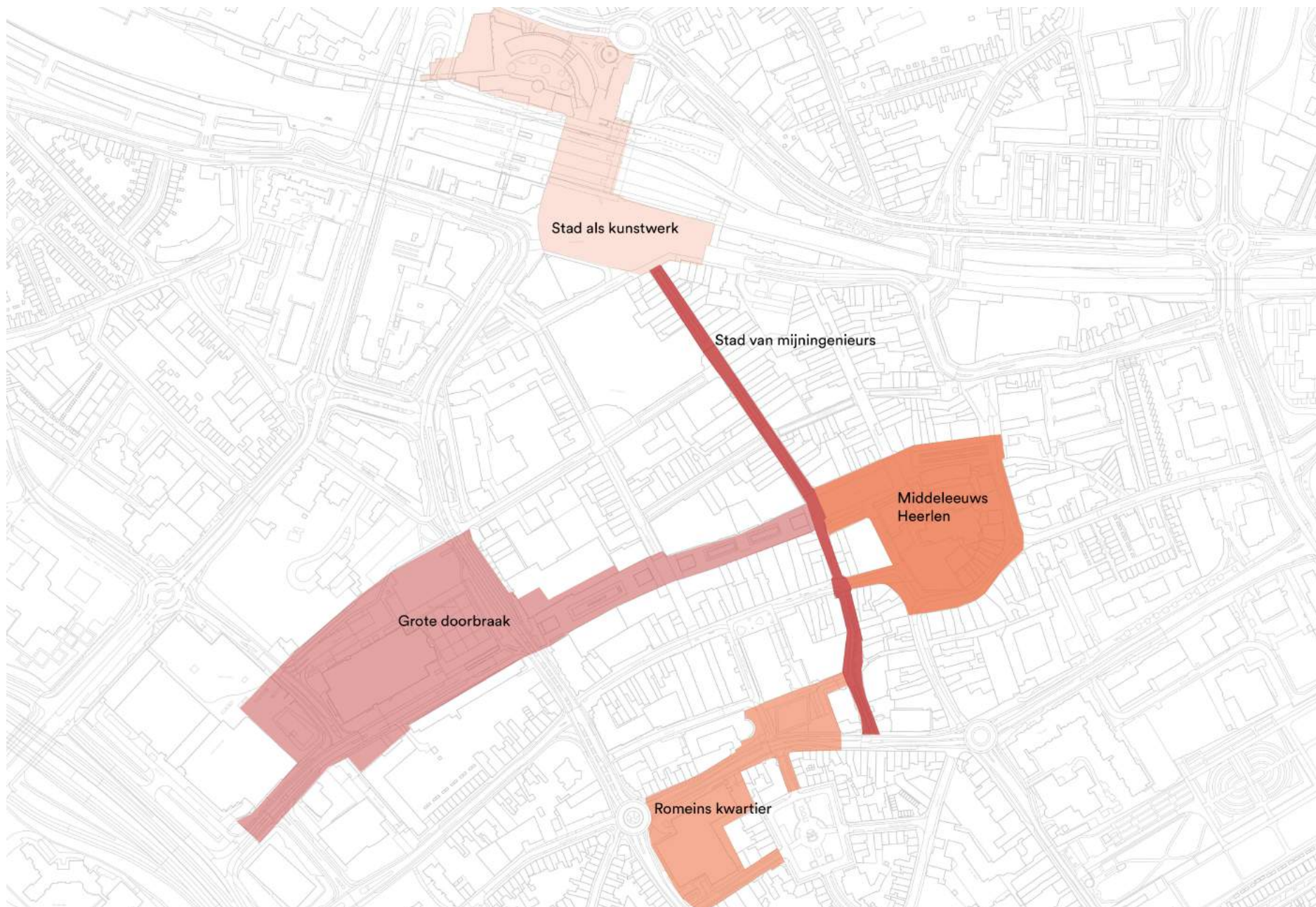
Tegelijkertijd nopen actuele inzichten en ontwikkelingen tot bijstelling. Zo waren in 2005 en 2007 de ontwikkeling van het Maankwartier en de herontwikkeling van het bestuurlijk centrum nog niet voorzien en gaat het Contourenplan Central Park uit van een verlegging van de Cityring welke in het Verkeerscirculatieplan (2018) niet langer aan de orde is. De klimaatverandering geeft alle aanleiding tot vergroening van het centrumgebied en meer ruimte voor het bergen en vasthouden van regenwater. Bidbook Urban Heerlen zet sterk in op de doorontwikkeling van een onderscheidende urbane kwaliteit gekoppeld aan een aanzienlijke vergroening van het centrum.

1.5 SAMEN MAKEN WE DE STAD

De gemeente is primair verantwoordelijk voor inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Het beeld van de openbare ruimte wordt echter ook bepaald door de uitstraling van de aanliggende bebouwing, en daarmee door de eigenaren en gebruikers van al hetgeen aan de

openbare ruimte is gesitueerd. Samen 'kleuren' zij het beeld van de openbare ruimte, samen maken zij mede het stadsbeeld. Dat maakt dat zij ook zo veel als mogelijk bij de planvorming en de doorontwikkeling van het beeld van het centrumgebied betrokken moeten worden. Deze kadernota beeldkwaliteit geeft de visie en ambitie van de gemeente weer ten aanzien van de ontwikkeling van de openbare ruimte in het centrum. Deze visie is vertaald naar concrete richtlijnen voor toekomstige ontwerpoplegaven. Daarmee zet de gemeente voor de komende 15 jaar de grote lijnen uit waarlangs een samenhangend ingericht centrumgebied wordt ontwikkeld. Een centrum dat een eenduidige inrichting kent, de eigenheid van Heerlen versterkt, ruimte laat voor 'verscheidenheid binnen eenheid' en beter is toegespitst op de wensen en eisen die vandaag en morgen aan de openbare ruimte worden gesteld. Een openbare ruimte die prikkelt, die uitdaagt tot bewegen en aanzet tot ontmoeten. Een openbare ruimte ook die zich beter laat onderhouden en een meer flexibel gebruik mogelijk maakt.

Naast de visie van de gemeente is onderhavige kadernota beeldkwaliteit ook een uitnodiging naar private partijen om met elkaar te werken aan een centrum waar het beter wonen, winkelen en vertoeven is, dat zich daadwerkelijk kan ontwikkelen tot huiskamer en podium van de stad en dat de sociaal economische positie van Heerlen binnen de euregio Parkstad versterkt. Samen maken we de stad.

Stad van alle tijden

2 Kernkwaliteiten

‘Stad met een verhaal.’

2.1 STERKE PUNTEN VERSTERKEN

Marc Lammers was de hockeycoach die de Nederlandse vrouwen op de olympische spelen van Londen naar goud bracht. Zijn inzet was niet gericht op het versterken van de zwakke punten, maar op het verbeteren van de sterke punten. Het is effectiever om van een acht een tien te maken dan om van een vijf een zeven te maken. Vaak gaat de verbetering van de zwakke punten ten koste van de sterke punten, worden de vijven wellicht zessen maar worden de achten tot zevens. Hij was op zoek naar de kwaliteiten waarin zijn spelers en zijn team konden excelleren. Dit hoofdstuk gaat op zoek naar de kwaliteiten waarin Heerlen kan excelleren. Wat zijn de kernkwaliteiten waarmee Heerlen zich van andere steden onderscheidt en die ook in de toekomstige situatie, het liefst versterkt, naar voren moeten

komen? Wat zijn de ‘achten’ van het centrum van Heerlen waar de stad de komende decennia ‘tien’ van kan maken?

2.2 STAD VAN ALLE TIJDEN

Heerlen kent een rijke geschiedenis die teruggaat tot in de Romeinse tijd. Op hoofdlijnen zijn vijf tijdslagen te onderscheiden:

- De Romeinse legerplaats
- De Middeleeuwse vesting
- Centrum van de mijnindustrie
- De grote doorbraak
- De stad als kunstwerk

Romeinse legerplaats

Circa 2000 jaar geleden stichtten de Romeinen de militaire nederzetting Coriovallum aan het kruispunt van twee belangrijke heerwegen:

Boulogne-Keulen en Xanten-Aken-Trier. De Romeinen bouwden hier, dicht achter de grens van hun rijk, een ‘versterkt hof’ waar de troepen die de grens moesten verdedigen waren gelegerd. Hiervan is het badhuis, de Thermen, zichtbaar bewaard gebleven. Ook in de ondergrond zijn nog tal van resten aanwezig. Recent onderzoek heeft onder het Raadhuisplein funderingsresten, resten van gebruiksvoorwerpen, wegen en grachten gevonden. Onder sommige panden gaan Romeinse kelders schuil. Uniek is dat het Romeinse verleden in Heerlen nog tastbaar aanwezig is. Tal van steden claimen een Romeins verleden, maar alleen in Heerlen is deze daadwerkelijk beleefbaar.

Middeleeuwse vesting

Met het vertrek van de Romeinen en de devaluatie van het handelsverkeer over de heerwegen nam de betekenis van Heerlen als centrumplaats af.

De handel concentreerde zich in toenemende mate in plaatsen die zowel over het water als over de weg goed bereikbaar waren. Heerlen, dat niet aan bevaarbaar water lag, verloor daarmee zijn strategische positie. Heerlen richtte zich meer op productie en landbouw en ontwikkelde zich tot stad van noeste (land)werkers.

In de Middeleeuwen was Heerlen een ommuurde en omgrachte burcht, het Landsfort Herle. Deze is in het centrumgebied nog herkenbaar aan het stratenpatroon en in de trotse aanwezigheid van de Sint Pancratiuskerk (11e eeuw) en de Schelmentoren (stadskasteel, verdedigingstoren, gevangenistoren). De Pancratiusstraat en de Bongerd tonen de ligging van de voormalige stadsmuur en stadsgracht. Deze burcht werd omgeven door boerendorpen en -buurtschappen.

Mijnindustrie

Met de opkomst van de kolenmijnbouw maakte Heerlen begin twintigste eeuw een ongekende transformatie door. Heerlen groeide in de eerste helft van de twintigste eeuw explosief tot tweede stad van Nederlands Limburg en centrum van de oostelijke mijnstreek. Daarmee werd Heerlen ook een van de rijkste steden van het land. In 1906 bouwden de Staatsmijnen aan de Saroleastraat hun hoofdkantoor. Rijksbouwmeester Knuttel ontwierp 'de Boerderij', een monumentaal pand in agrarische stijl. De mijnbouw bracht Heerlen nieuwe welvaart. Mijningenieurs en koempels trokken naar de stad. De mijningenieurs bouwden hun herenhuizen schouder aan schouder aan

de Saroleastraat en Oranje Nassaustraat, statig maar nimmer pronkzuchtig. De Saroleastraat ontwikkelde zich tot levensader van de stad.

Grote doorbraak

De jaren zestig van de vorige eeuw bracht op velerlei vlak een enorme vernieuwing die zich ook in de architectuur en stedenbouw weerspiegelt. De agrarische bouwstijl kreeg zijn tegenhanger in het modernisme en rationalisme. In samenwerking met burgemeester Van Grunsven heeft Architect Peutz Heerlen bouwwerken nagelaten die nog altijd beeldbepalend voor het centrum zijn, zoals het Glaspaleis, het Theater, het Raadhuis, Bioscoop Royal, warenhuis Kneepkens en het beddenhuis.

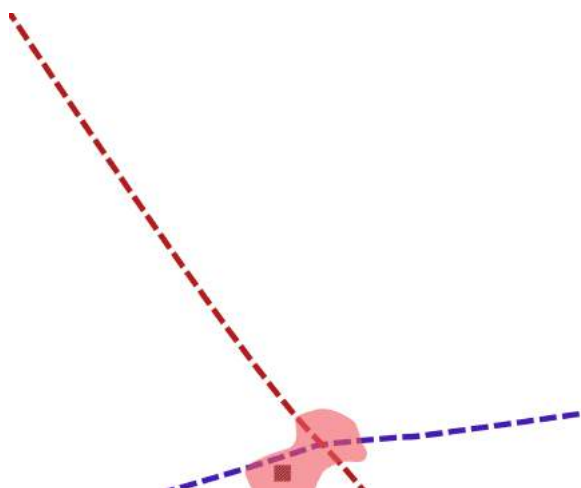
Het 'nieuwe winkelen' deed zijn intrede. Deze wending had grote gevolgen voor het beeld en het functioneren van het centrum van Heerlen. In 1965 werd 't Loon geopend, een van de eerste overdekte winkelcentra van Nederland. In dezelfde periode bouwde Schunck zijn nieuwe winkel, gebaseerd op de gedachte dat de toetreding van daglicht niet langer wenselijk was.

In die tijd werd ook de Promenade ontwikkeld, als grote doorbraak in de Saroleastraat. Met een winkelpromenade van 24 meter breedte waaraan massieve blokken met brede luifels werden geplaatst werd afscheid genomen van de historisch gegroeide maat en schaal van de binnenstad. Om de maat van de openbare ruimte (300 x 24 meter) wat te breken heeft de rationalistische Duitse architect Ungers later vier paviljoens in een strak stramien aan het gebied toegevoegd. Dit raster liet hij ook in de inrichting van de buitenruimte (bestratingspatroon, verlichting, leibomen) terugkeren.

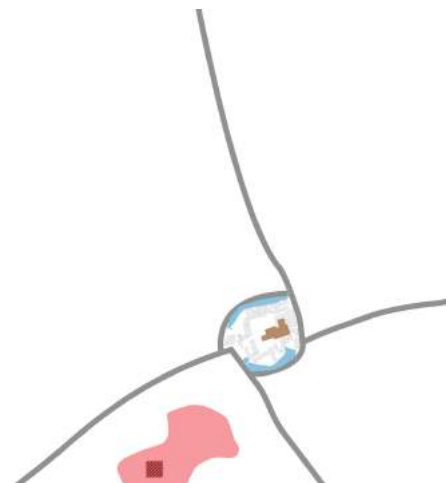
In 1969 presenteerde de Stedenbouwkundige dienst het Pleinenplan, met als uitgangspunt één doorlopend voetgangersgebied, samengesteld uit pleinen, pleintjes en verbindende structuren. Aan de inrichting werd bijzondere aandacht besteed. Er werden groenvoorzieningen, eilandetalages, speciale bolvormige verlichting, sierbestrating en zitbanken ontworpen. Kunstwerken, waaronder Monsieur Jacques, werden geplaatst. In het tweede gedeelte van de Promenade ontwierp de Heerlense kunstenaar Theo Lenartz een cascade (watertrap). Deze heeft in 2010 plaats gemaakt voor de Zegelboom van Hans Lemmens.

Stad als kunstwerk

Thans wordt op de kop van de Saroleastraat, op de overgang naar het stationsgebied, het Maankwartier ontwikkeld, naar ontwerp van Michel Huisman. Huisman ziet het Maankwartier niet als gebouw of stadskwartier, maar als groot kunstwerk waarin filosofische inzichten en een ongebreidelde fantasie samensmelten. Dit kunstwerk huisvest 89 kleinere kunstwerken, waaronder beelden die tevens dienstdoen als vogelhuisje. Het meest opvallend is de Heliostaat. Deze zonnetoren wordt bekroond door een halve bol waar aan de onderkant een spiegel is bevestigd, welke is verbonden met een astronomisch uurwerk. De spiegel weerkaatst het daglicht naar plaatsen in het gebouw waar normaal gesproken geen zonlicht zou komen, zoals de ondergrondse parkeergarage.

Romeinse legerplaats

Middeleeuwse vesting

Mijnindustrie

De grote doorbraak

Huidig

Hoofdkantoor van de Staatsmijnen aan de Saroleastraat (Bron: Rijckheyt)

De Promenade

Centrum omstreeks 1930

Groentemarkt op de Bongerd, 1930

Stad als kunstwerk; het Maankwartier

2.3 STAD VAN PLEINEN EN PLEINTJES

Heerlen is een stad van pleinen en pleintjes.

De pleinen zijn de leefruimten van de stad.

Heerlen kent naast grote, statige pleinen als het Pancratiusplein, het Raadhuisplein en het Van Grunsvenplein een keur aan kleinere pleinen en pleintjes die vaak als 'geheime plekken' in het stedelijk weefsel liggen ingebed. Voorbeelden hiervan zijn het Luciushof, het Schelmenpleintje, het Betapleintje, de pleintjes aan de Geleenstraat en het pleintje bij de Morenhoek.

De grote pleinen zijn deels representatief van aard en bieden ruimte aan grote evenementen en / of Markten. De kleinere pleinen zijn naast ontmoetingsplaatsen (denk aan het Wilhelminaplein) ook 'vluchtplaatsen', plekken waar men aan de hectiek van de stad kan ontsnappen en waar men rust en ruimte vindt voor bezinning en reflectie (Luciushof, Morenhoek). Met de ontwikkeling van het Maankwartier, het nieuwe bestuurscentrum en de herontwikkeling van Schinkel Zuid worden de komende periode nieuwe informele pleintjes aan het centrumgebied toegevoegd.

2.4 STAD VAN CONTRASTEN

Heerlen is stad van contrasten, historisch naast modern, chique naast noest, daad naast droom, zacht naast hard, vernieuwend naast behoudend. Heerlen is op plekken 'af' en 'verzorgd', maar op andere plekken 'rauw' en 'in transitie'. Deze rauwe kant is een wezenlijk onderdeel van de identiteit van Heerlen, maakt dat de stad zich onderscheidt van Maastricht of Valkenburg.

2.5 CONCLUSIE

In de ontwikkelgeschiedenis van Heerlen heeft iedere episode zijn eigen aardigheden toegevoegd zonder het voorgaande geheel uit te wissen.

Het resultaat is een uitzonderlijk gelaagde stad. Heerlen kent een intrigerend en complex stelsel van elementen en structuren uit verschillende perioden. Deze mix van verschillende lagen maakt Heerlen tot een unieke stad.

Geen andere stad in de Euregio kan de bewoner, gebruiker, bezoeker een dergelijk cocktail aan tijdlagen en sferen aanbieden.

Het centrum van Heerlen biedt een interessante ruimtelijke sequentie van pleinen en pleintjes, door straten en stegen met elkaar verbonden, verbijzonderd door een rijke architectonische verscheidenheid.

Heerlen is stad van contrasten. De ruwe kant van Heerlen is essentieel onderdeel van de eigen identiteit die ruimte biedt voor experimenteren en voor de ontwikkeling van een openbare ruimte die in beeld en gebruik essentieel anders, maar wel 'typisch Heerlens' is.

Stad van pleinen en pleintjes

Stad van contrasten

Gelaagdheid wordt niet gelezen

Onrust in meubilair

Stenig en hard

Veelheid aan verhardingsmateriaal en patronen

3 Kwaliteit onder druk

‘De opgave is de ontwikkelingen zodanig te geleiden dat kwaliteiten behouden blijven, knelpunten tot een oplossing worden gebracht en nieuwe kwaliteit wordt ontwikkeld, en wel zodanig dat de stad ‘haar verhaal kan blijven vertellen.’

3.1 GELAAGDHEID WORDT NIET GELEZEN

Het onderscheid tussen Romeins kwartier, Middeleeuwse burcht, Mijnstad en Moderne stad is in aanleg nadrukkelijk aanwezig, maar is voor de gemiddelde bezoeker nauwelijks herkenbaar. De inrichting van de openbare ruimte geeft de bezoeker geen handvatten voor het herkennen van de verschillende tijdlagen en de daaraan verbonden sferen. De keuze in verhardingsmaterialen en patronen, lichtmasten en overig meubilair speelt niet in op het onderscheid tussen Romeins kwartier, Middeleeuwse burcht, Mijnstad en Grote doorbraak. Daarmee helpt de inrichting van de openbare ruimte de bezoeker niet om de stad te kunnen lezen en er zijn plaats te kunnen bepalen. Er is een enorme diversiteit aan bestrating en patronen, maar de toepassing hiervan is niet te

herleiden naar een verschil in type omgeving. Dit geldt ook voor het straatmeubilair, waaronder de verlichting.

In grote delen van het centrum is voor de verlichting gekozen voor een strakke, vierkante lichtmast zonder armatuur en een verharding van grote natuurstenen platen in een geometrisch verband.

De grote vierkante platen en het strak geometrische patroon passen, evenals de strakke lichtmasten, mogelijk heel goed bij de tijdlaag van de Moderne stad, met zijn grote bouwblokken in een rationele ordening, maar veel minder bij die van de meer organisch gevormde middeleeuwse stad of bij de korrel en sfeer van de van oorsprong chique Saroleastraat.

3.2 STENIG EN HARD

De openbare ruimte is stenig en somber. De muisgrijze natuurstenen tegels lijken al het licht te absorberen.

Het bidbook Urban Heerlen signaleert: *“Prachtige pleinen zijn opgeofferd aan incidentele activiteiten van markt, kermis en evenementen. Hierdoor liggen ze er de rest van het jaar bij als harde vlaktes waar een bezoeker niet lang wil verblijven. Duidelijke voorbeelden hiervan zijn het Van Grunsvenplein, de Bongerd en het Raadhuisplein”.*

Onrustig en rommelig

De veelheid aan verschillende verhardingen en patronen, de verscheidenheid aan inrichtingselementen en de plaatsing van deze inrichtingselementen maakt de openbare ruimte van het centrumgebied onrustig en rommelig.

Onrust in meubilair

Weinig groen en water

Ring als barrière

Zwakke schakels

De analyse van de binnenstad door bureau Lubbers (2017) is helder: *“In de binnenstad liggen veel verschillende materialen. Het centrum is niet herkenbaar door een eenduidig gebruik van verharding. Daarnaast worden binnen één straatontwerp veel verschillende materialen, formaten, patronen en belijningen gebruikt, waardoor de openbare ruimte rommelig en krap oogt. Hierdoor is het straatbeeld vaak onrustig. Bovendien leidt het tot moeizame en kwetsbare details”*.

Het onrustig beeld wordt niet alleen veroorzaakt door de veelheid aan bestratingsmaterialen en patronen, maar ook door de veelheid aan toegepast meubilair.

Het centrum van Heerlen kent een uitzonderlijke verscheidenheid aan meubilair, van verlichting, tot boomrooster, boomkorf, afzetpaaltjes, plantenbakken en zitmeubilair. Daarbij speelt de situering van elementen als zitbankjes en afvalcontainers veelal niet inspelen op de kenmerken van de plek of op dominante looplijnen, waardoor zij letterlijk in de weg staan.

Weinig groen en water

Bomen zijn in het centrumgebied verspreid aanwezig, maar een duidelijke groenstructuur ontbreekt.

Op een aantal plaatsen, met name op de pleinen of waar straten elkaar kruisen, zijn forse solitaire bomen toegepast die ook de ruimte hebben om monumentaal uit te groeien. Zo'n enkele boom, vaak met een breed uitwaaierende kroon, heeft een enorm ruimtelijk effect en kan de stenige ruimte een groene allure geven.

Vaak echter, met name in de straten, zijn bomen toegepast die te groot zijn voor de plek waar ze staan. Bomen die te hoog worden of te breed uitgroeien waardoor ze gevels (etalages) aan het zicht onttrekken en voor de woningen te veel licht wegnemen. Voorbeelden hiervan zijn de bomen in Saroleastraat of de Metasequoias in de Van der Maesenstraat. Om de hinder te beperken zijn vrijgroeïende bomen, vaak op verzoek van mondige centrumbewoners, hoog opgesnoeid en/of tot vormbomen herleid. Daarnaast zijn vormbomen toegepast om een specifiek ruimtelijk effect te bereiken. Zoals Lubbers in de Analyse Centrumgebied al constateert geven de veelvuldig toegepaste vormbomen (gekandelaberde platanen, dakplatanen en leilindes) echter een beperkte groenbeleving.

Water ontbreekt in het centrumgebied nagenoeg volledig. Oorspronkelijk werd Promenade 2 verlevendigd door de aanwezigheid van een cascade (watertrap). Nu rest alleen naast het Theater een bescheiden waterpartij.

3.3 BEHEER

In het centrum komt op een beperkt oppervlakte een veelheid aan meubilair, verhardingsmaterialen en -patronen samen. Dat maakt dat de beheerder een breed palet aan elementen en materialen op voorraad moet hebben. De toepassing van de grote platen natuursteen stelt de beheerder voor problemen, met name waar ook het verkeer over deze platen rijdt. Hierdoor kunnen platen breken of los komen te liggen waardoor het water in de voegen kan treden.

Op tal van plaatsen in het centrum zijn vormbomen toegepast of bomen die eigenlijk te groot zijn voor de situatie. Dat maakt dat de

beheerder voortdurend moet snoeien om de bomen in vorm te houden of te voorkomen dat zij te breed uitgroeien. Dat maakt het groenbeheer intensief.

3.4 RING

Voor de bereikbaarheid van de binnenstad is de Cityring essentieel. Deze omsluit het centrumgebied en verbindt de 6 parkeergarages die het centrum bedienen. Met circa 14.000 motorvoertuigen per dag ontlast de Cityring de verkeersdruk op het inliggende gebied.

De ring wordt veelal als barrière ervaren, als ruimtelijke en functionele scheiding tussen gebieden ter weerszijden van de ring. Ook ontbreekt het de ring aan een herkenbare signatuur waardoor de ring niet altijd als geleidende structuur wordt herkend.

Voor veel bezoekers vormt de ring de eerste kennismaking met het centrumgebied. De ring voert vaak langs achterkanten en biedt weinig zicht op het achterliggend centrumgebied en/of op de bijzondere objecten aan de ring. Hierdoor maakt de ring niet nieuwsgierig. De ring verleidt de weggebruiker niet tot een bezoek aan de binnenstad.

3.5 ZWAKKE SCHAKELS

In het stedelijk weefsel van de binnenstad is een aantal 'zwakke schakels' aanwezig, naargeestige plekken die afbreuk doen aan de beleving van de keten als geheel. Voorbeeld hiervan is de Doctor Poelsstraat in het verlengde van de Saroleastraat. Ook de noordelijke entree via de Klompstraat heet de bezoeker van het centrumgebied geen hartelijk welkom.

3.6 ARCHITECTUUR

Heerlen kent een breed pallet aan architectonische topstukken, van vroeg middeleeuwse kerk tot parels van het Nieuwe Bouwen.

Veel van die gebouwen zijn echter nauwelijks zichtbaar, zoals het Beddenhuis, of zijn dusdanig ingesloten door belendende bebouwing dat zij niet de kans krijgen te stralen, zoals warenhuis Kneepkens.

Veel van de van oorsprong voorname ingenieurswoningen aan de Saroleastraat zijn bij hun transformatie van woonhuis naar winkelpand de binding met het maaiveld verloren. De winkelpuien / etalages die op straatniveau zijn aangebracht, en vaak ook zijn uitgebouwd, zijn dermate afwijkend van maat, vormgeving en materiaalgebruik, dat deze gebouwen niet meer met de voeten op de grond lijken te staan. Hierdoor beleeft men vanaf het maaiveld niet langer de grandeur die deze straat eigen was.

Verminkte mijningenieurswoningen aan de Saroleastraat

Warenhuis Kneepkens

Het beddenhuis

Mijnningenieurswoningen aan de Saroleastraat

St. Pancratiuskerk en Schelmentoren

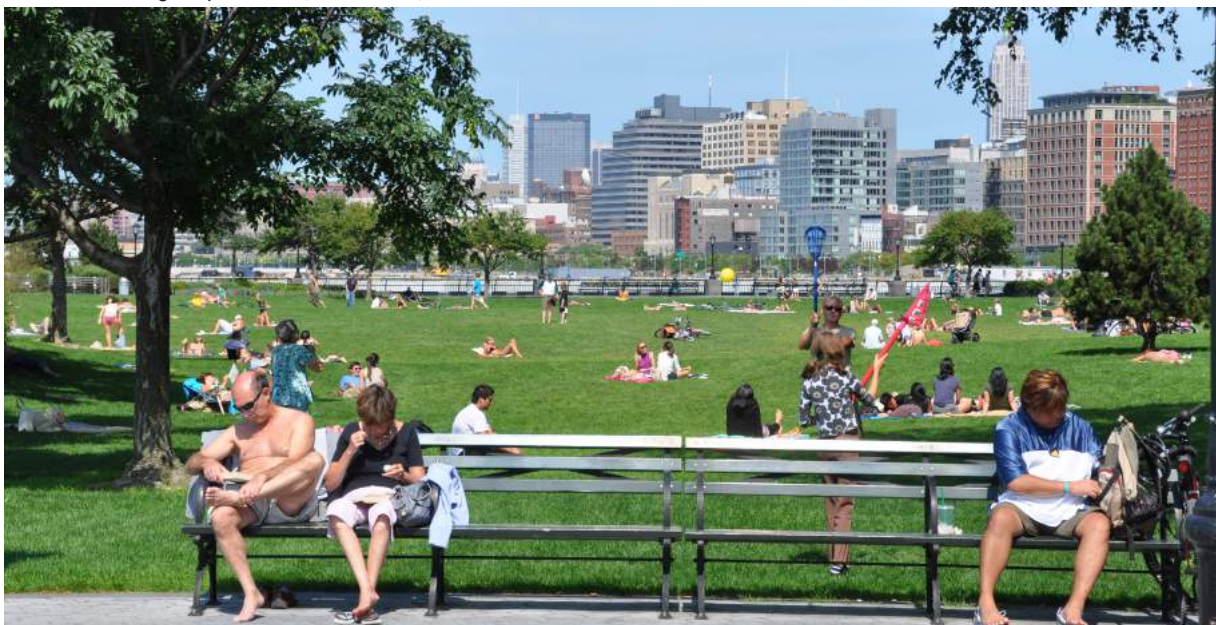
Daktuinen en urban gardening

Duurzaam energie opwekken (foto: Zinco)

Klimaatverandering: hevige neerslag

Klimaatverandering: perioden van droogte

4 Nieuwe opgaven

‘Binnenstad, van winkelen naar beleven, bewegen en ontmoeten.’

4.1 VOORBEREID OP DE TOEKOMST

De binnenstad van de toekomst kent een bredere doelgroep die deels ook met andere doelen het centrum bezoekt. Ofschoon het winkelen nog altijd onderdeel zal uitmaken van de toekomstige binnenstad vindt een verschuiving plaats naar beleven, bewegen en ontmoeten. Men bezoekt de binnenstad voor een urbane beleving, maar ook om andere mensen te ontmoeten. Het centrumgebied wordt meer en meer huiskamer, sportzaal en podium van de stad als geheel. Beleven, bewegen en ontmoeten stellen eisen aan de inrichting van het centrum en haar openbare ruimte. Markt, kermis en andere evenementen dragen belangrijk bij aan de betekenis van de stad als belevings- en ontmoetingsruimte. Dat geldt ook voor meer eigentijdse vormen van gebruik als skaten en klimmen, chillen en muziek maken.

Wordt de inrichting van de openbare ruimte nu veelal nog sterk gekleurd door haar betekenis als verkeersruimte, in de toekomst zal de inrichting van de openbare ruimte in toenemende mate mede worden bepaald door haar betekenis als ontmoetingsruimte, podium en verblijfsgebied. Dat betekent dat bij toekomstige inrichtingsopgaven meer ruimte moet worden geboden aan fietser en wandelaar en meer ruimte voor groen en water moet worden gecreëerd.

4.2 KLIMAAT

Ons klimaat verandert, de neerslagverdeling verandert en het wordt gemiddeld warmer. Perioden met hevige neerslag worden steeds vaker afgewisseld door langdurige perioden van droogte. Het stedelijk waterstelsel is onvoldoende berekend om het hemelwater dat tijdens piekbuien valt op te vangen en af te voeren. Om in tijden van hevige neerslag wateroverlast te voorkomen is het nodig dat het water langer wordt vastgehouden en de bergingscapaciteit wordt vergroot. Hemelwater is hoogwaardig, zoet water en als zodanig te ‘waardevol’ om door het riool weg te spoelen. Liever wordt het hemelwater zo lang mogelijk vastgehouden en geborgen en wordt het alleen afgevoerd wanneer geen andere optie rest. Dat maakt dat het water dat wordt opgespaard ook kan worden gebruikt in perioden van droogte.

Urban sports | Moodboard

Idealiter biedt het toekomstige centrum:

- Meer ruimte om het water vast te houden, bijvoorbeeld op (groene) daken en in tuinen.
- Meer ruimte om het water te bergen, bijvoorbeeld in vijvers, singels en bergingsbassins. Bassins kunnen ook onder woningen of onder straten en pleinen worden gerealiseerd.
- Meer mogelijkheden voor het water om in de bodem te infiltreren.
- Afkoppeling van het hemelwater van het rioolstelsel.

Naast periodiek natter wordt het gemiddeld warmer. Een sterk versteende omgeving kan in de nachtelijke uren haar warmte slecht afgeven. Hierdoor bouwt zich in de steden een hitte-eiland op. Afhankelijk van de mate van 'versteening' leidt dit ertoe dat het in de stad tot 8 graden Celsius warmer is dan buiten de stad. Dat maakt het verschil tussen een aangename 24 graden en een drukkende 32 graden.

De opwarming in de stad kan leiden tot hitte-stress. Hierbij nemen het concentratievermogen en de arbeidsproductiviteit af, neemt de gevoeligheid voor fijnstof en allergieën toe en raken mensen sneller geïrriteerd. Het zijn met name de kwetsbare groepen die hierbij problemen ondervinden.

Vergroening van het centrum draagt belangrijk bij aan tegengaan van hittestress. Dat kan door het toevoegen van groen (bomen en struiken) in straten en op pleinen, maar ook door het ontwikkelen van groene daken en gevels.

4.3 ENERGIE EN DUURZAAMHEID

Om aan de klimaatdoelstellingen van Parijs te kunnen voldoen moet op korte termijn de energievoorziening worden verduurzaamd, moet meer energie worden betrokken vanuit hernieuwbare energiebronnen als zon en wind. Voor binnenstedelijke gebieden biedt de energiewinning uit zon het meeste perspectief. Met name het daklandschap biedt kansen voor de inzet van zonnepanelen. Het Bidbook gaat uit van de plaatsing van 5000 zonnepanelen in het centrumgebied.

Duurzaamheid heeft niet alleen betrekking op het energiesysteem, maar ook op de materialen die in het centrumgebied worden toegepast.

Voor het centrumgebied is uitgangspunt dat de productie, verwerking en het beheer en onderhoud van de toegepaste materialen tot een zo beperkt mogelijke milieubelasting leiden. Waar mogelijk en passend worden materialen hergebruikt.

4.4 URBANE KWALITEIT

Heerlen heeft in het door de raad vastgestelde 'Bidbook Urban Heerlen' de ambitie neergelegd haar urbane kwaliteit op alle terreinen (urban experience, -heritage, -culture en -living) sterker te benutten en door te ontwikkelen. *"Heerlen daagt uit tot experiment en eigentijdse beleving, is innovatief, jong en creatief van geest. Dit past bij onze inwoners, het past bij onze stad en het voegt iets toe aan de stedelijke kwaliteiten in Limburg en de Euregio. Heerlen heeft ruimte voor vernieuwing, ruimte om te experimenteren en zet zich maximaal in om deze urbaniteit verder te ontwikkelen".*

Het Bidbook geeft aan het centrum te willen vergroenen en in het centrum meer water te willen ontwikkelen.

De jonge urbanist bezoekt het centrum ook om te bewegen, om op skatebanen en klimwanden zijn vaardigheden te etaleren. Dat is voor hen uitdagend om te doen, en voor anderen fascinerend om naar te kijken. Dit soort van activiteiten versterken de 'vibes' aan het centrumgebied. Het centrum moet ook deze doelgroep letterlijk een podium bieden.

4.5 CONCLUSIE

Vanuit de nieuwe opgaven komen nieuwe ruimteclaims op de openbare ruimte van Heerlen af. Zowel vanuit de beleving als vanuit de noodzaak het centrumgebied beter voor te bereiden op de klimaatverandering is er een sterke wens tot vergroening van de openbare ruimte en het toevoegen van meer water aan de openbare ruimte. Bidboek en Contourenplan zijn het er over eens: 'Groen' moet de onderscheidende kwaliteit van het centrumgebied worden.

Ook de omschakeling naar herwinbare vormen van energie leidt tot een nieuwe ruimteclaim.

Het Bidboek wil ruimte bieden aan innovatie en experimenten. Het centrum wordt naast ontmoetingsruimte in toenemende mate ook het podium waar men zijn skills (skaten, klimmen, muziek maken) wil etaleren. Ook daartoe moet het centrum ruimte bieden.

Het wensenpakket neemt toe, maar de openbare ruimte wordt niet groter. De oplossing kan deels worden gevonden in het slimmer combineren van functies en in een betere benutting van wanden en daklandschap. Maar het kan niet anders dan dat deze nieuwe ruimtevragen deels op gespannen voet staan met gevestigde functies in de openbare ruimte als de ruimte voor autoverkeer en voor evenementen en markten.

De opgave is tot een nieuw evenwicht tussen de verschillende gebruikswensen te komen.

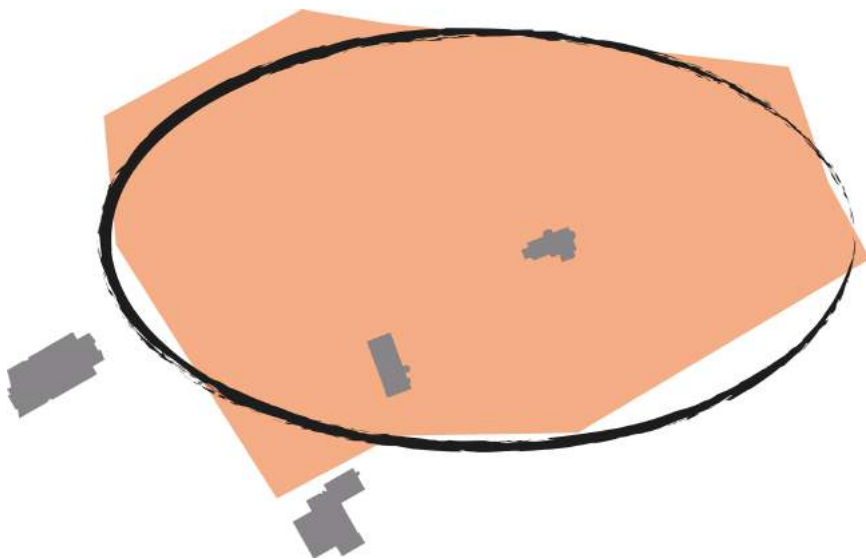
Gevelgroen en groene balkonnen | Moodboard

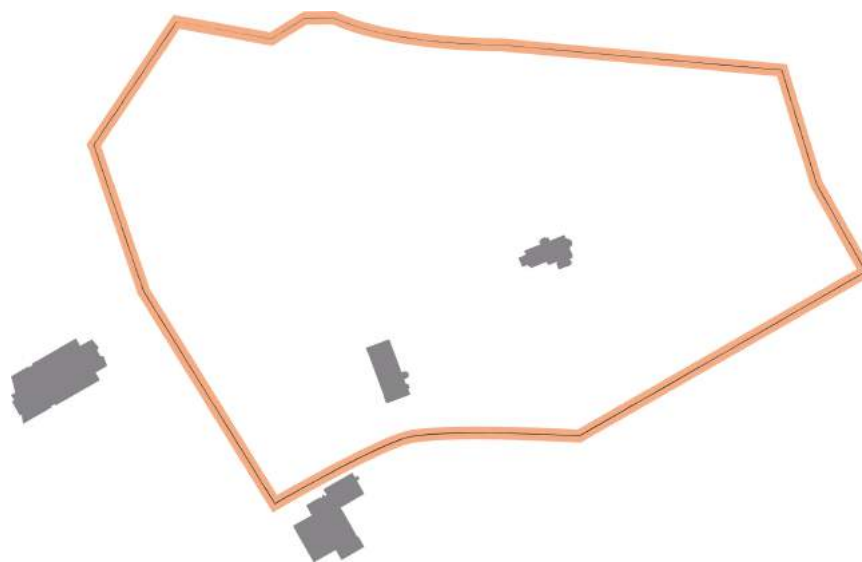
Hofbogen Dakpark, Rotterdam

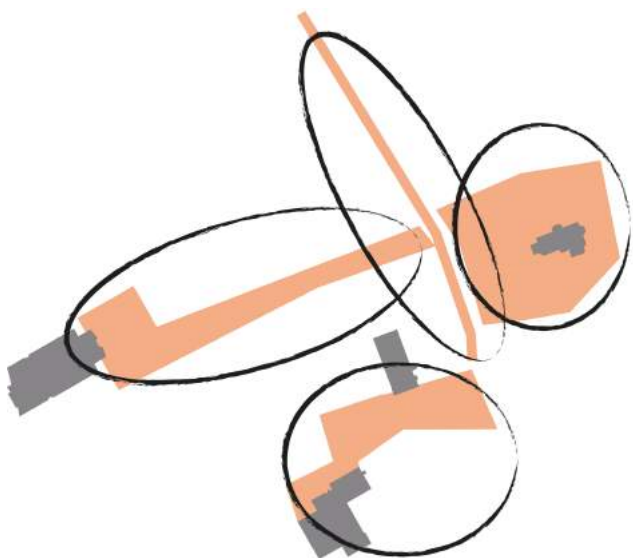
Dakakker en luchtbrug,
Rotterdam

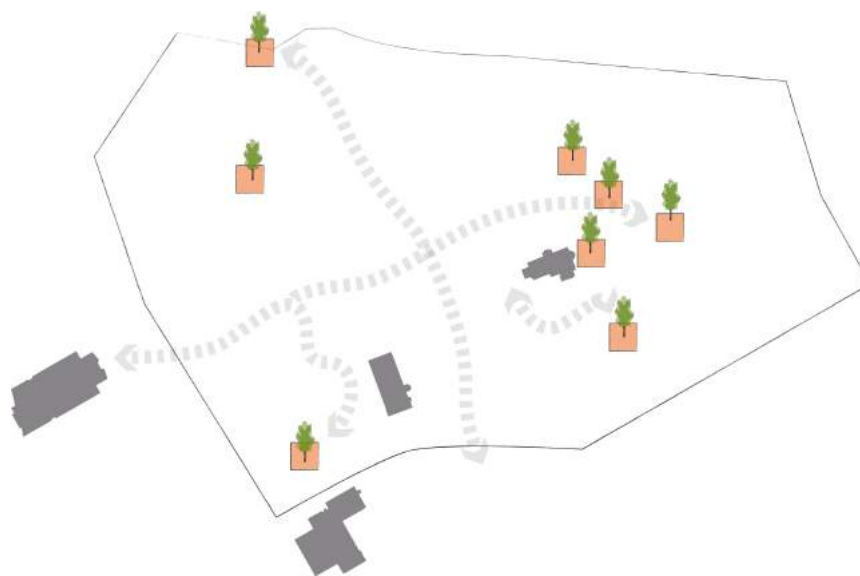
Centrum van Heerlen is herkenbaar als eenheid

Centrum heeft een duidelijke grens/entree

Tijdlagen van Heerlen zijn herkenbaar

Eenvoudig te oriënteren

5 Uitgangspunten

‘Een openbare ruimte die laat zien wat je als stad bent en biedt.’

Aan de kleren kent men de man, aan de openbare ruimte kent men de stad. De inrichting van de openbare ruimte onthult veel over de identiteit van de stad, over wat je als stad bent en biedt. De inrichting van de openbare ruimte moet naast functioneel en doelmatig attractief zijn, de levendigheid van het centrum versterken en de bezoeker helpen de stad te begrijpen, te ‘lezen’, er de weg te vinden. Ook moet de openbare ruimte bijdragen aan een gezond centrum: fysiek gezond, sociaal gezond, klimaatadaptief en duurzaam. De inrichting van de openbare ruimte moet uitnodigen tot ontmoeten en bewegen en het centrum klimaatbestendig maken. Dat betekent meer ruimte voor groen en waterberging. Groen houdt het fijnstof vast, filtert de lucht, produceert zuurstof en biedt de stad verkoeling. De inrichting van de openbare ruimte moet

duurzaam zijn, zowel in de zin van materialen die op duurzame wijze zijn geproduceerd en zich op duurzame wijze laten beheren, als in de zin dat de inrichting van de openbare ruimte voor een langere tijd mee kan. Dat maakt dat gekozen moet worden voor materialen die tegen een stootje kunnen en die op een mooie manier verouderen. Ook hergebruik van reeds toegepaste materialen hoort bij het streven naar duurzaamheid. De inrichting van de openbare ruimte moet zich over een langere termijn kunnen bewijzen. Dat maakt dat die inrichting van de openbare ruimte enigszins tijdloos moet zijn, flexibiliteit in gebruik mogelijk maakt en zich tegen een aanvaardbaar kostenniveau duurzaam in stand laat houden. Het ontwerp van de openbare ruimte moet zijn afgestemd op het beschikbare budget voor onderhoud en beheer.

Gebakken klinker

Natuursteen

Hout

Zwart staal

Robuuste beplanting

Robuuste beplanting

6 Eén samenhangend centrum

‘Toepassen van herkenbare Heerlense materialen en inrichtingselementen.’

6.1 BEPERKT PALET

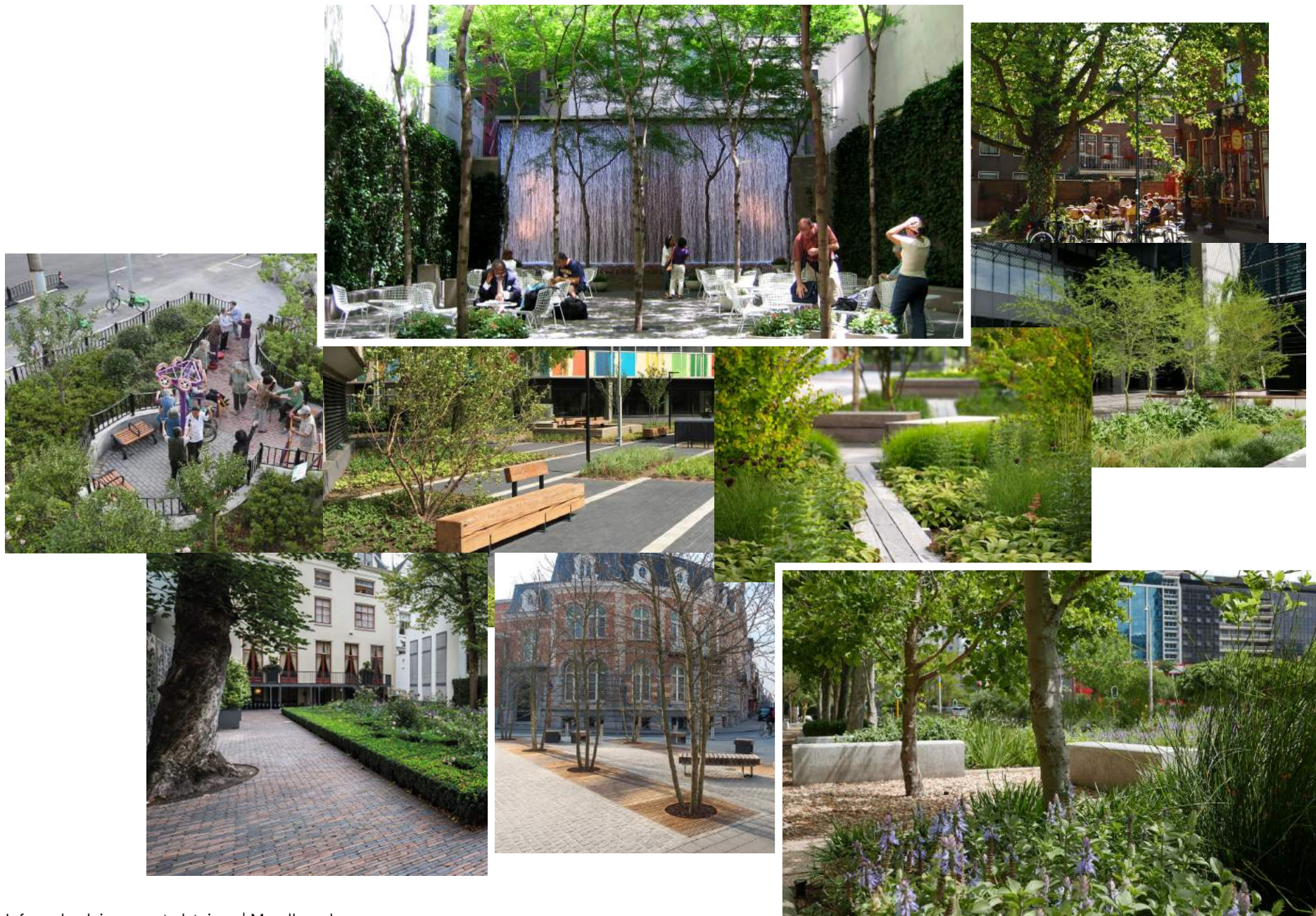
Het draait bij de inrichting van de openbare ruimte om het evenwicht tussen ‘eenheid in verscheidenheid’ en ‘verscheidenheid binnen eenheid’. Eenheid in verscheidenheid wordt bereikt door een beperkt palet aan materialen / inrichtingselementen te hanteren. Dit geldt in het bijzonder de verhardingen. Een beperkt palet aan verhardingsmaterialen brengt samenhang. Verscheidenheid binnen eenheid wordt bereikt door per onderscheidende sfeer of tijdlaag de materialen in een andere onderlinge verhouding toe te passen en gebruik te maken van andere formaten en patronen. Door te zorgen dat aangrenzende sferen steeds een materiaal gemeenschappelijk hebben wordt bereikt dat sferen, ofschoon verschillend, toch aan elkaar verwant zijn.

6.2 STAD VAN PLEINEN

Het centrum van Heerlen bestaat uit een stelsel van pleinen en pleintjes, met elkaar verbonden door straten en stegen. Deze pleinen en pleintjes zijn soms bruisend en uitbundig, soms ingetogen en bescheiden. Soms overwegend verhard, dan weer verrassend groen en intiem. Sommige pleinen nodigen uit tot ontmoeting, andere zetten aan tot reflectie. De komende decennia worden de pleinen en pleintjes doorontwikkeld tot de leefruimten van de stad, waarbij de grotere formele pleinen tevens ruimte bieden aan evenementen en markten en de kleine (binnen)pleinen ruimte bieden aan vergroening. Zij worden ontwikkeld tot ‘informele stadstuinen van Heerlen’.

Stad van pleinen

Informele pleinen en stadstuinen | Moodboard

Formele pleinen (voor evenementen en markten) | Moodboard

6.3 GROEN

In 2030 kleurt het groen het centrum van Heerlen. De gemeente neemt zelf het initiatief tot een substantiële vergroening van het centrumgebied door het toevoegen van:

- Bomen op pleinen en straten, op plaatsen waar daar fysiek en programmatisch voldoende ruimte is om volwaardig uit te kunnen groeien met een sortimentkeuze die op de beschikbare ruimte is afgestemd.
- Bomen en geschoren haagblokken aan de Cityring.
- Het toevoegen van meer parkachtige vaste planten borders op pleinen en (binnen) pleintjes die worden ontwikkeld tot 'stadstuinen van Heerlen'.
- Het toevoegen van decoratief / eenjarig groen (bloempiramides en 'hanging' baskets) op plaatsen die vanuit representativiteit of levendigheid extra cachet behoeven.

Het beeld van de openbare ruimte wordt niet alleen bepaald door de inrichting van de openbare ruimte zelf, maar ook door de uitstraling van de aanliggende bebouwing, en daarmee door de eigenaren / gebruikers van al hetgeen aan de openbare ruimte is gesitueerd.

Dat maakt dat zij ook zo veel als mogelijk bij de planvorming en de doorontwikkeling van het beeld van het centrumgebied worden betrokken.

Idealiter wordt de groene uitstraling extra kracht bijgezet door groene daken, groene gevels, geveltuinen en groene balkons. Waar mogelijk wil de gemeente de vergroening op en aan individueel eigendom stimuleren en faciliteren. Experimenten met groene gevels, daktuinen (roof-top gardens) en dakakkers worden aangemoedigd.

Bestaande bomen. Bron: Centrum Analyse Buro Lubbers

Nieuwe bomen

6.4 LICHT

In het ontwerp voor de openbare ruimte is het lichtontwerp een belangrijk aspect. Het centrum moet 24 uur van de dag levendig, sfeervol en sociaal veilig zijn. Verlichting is daar belangrijk onderdeel van. Naast functioneel licht, dat maakt dat het basislichtniveau overal toereikend is, wordt sfeerlicht en representatief licht toegepast.

Verlichting heeft niet tot doel de stad er in de avond net zo uit te laten zien als in de dagsituatie maar wordt ingezet om een andere avondbeleving te genereren. Licht wordt ingezet om extra sfeer aan te brengen en de specifieke kwaliteiten van het centrum versterkt onder de aandacht te brengen. Idealiter stelt de engineer op basis van een uitgewerkt concept voor een groter gebied het lichtontwerp op.

Sfeerlicht wordt ingezet om beeldbepalende gebouwen of elementen 'zacht' aan te lichten waardoor zij extra attentie krijgen, en om het groene karakter van het centrum ook in de avonduren sterker te tonen. Sfeerlicht is vooral bedoeld om de intimiteit van het centrum te versterken.

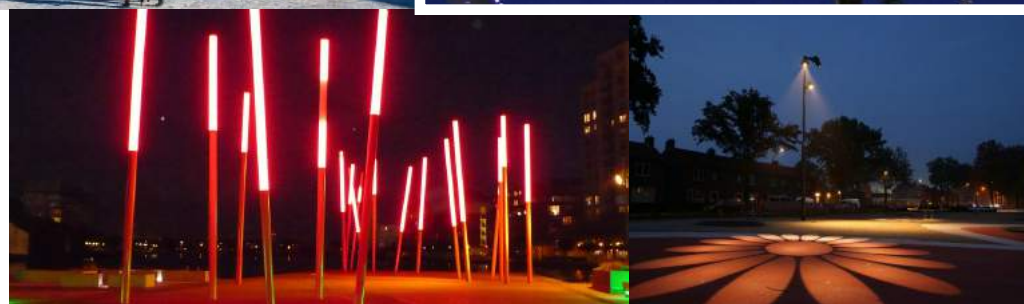
Representatief licht wordt met name ingezet op de grote, statige pleinen van de stad. Daar draagt het licht bij aan de versterking van de monumentale kwaliteiten van de openbare ruimte.

Gebruik van dynamische verlichting moet overal toereikend zijn om de (sociale) veiligheid te waarborgen, maar hoeft niet overal hetzelfde te zijn. Het onderscheid tussen meer en minder verlicht versterkt de beleving van de stad.

De Cityring kan sterker zijn verlicht dan de middeleeuwse stad, in achterstraten kan met een ander lichtniveau worden volstaan dan in de Saroleastraat, die de levensader van het centrumgebied vormt.

Naast lichtintensiteit is lichtkleur een belangrijk aspect in de avondbeleving waarmee ook verschillen in sfeer kunnen worden geduid. De relatief recente toevoegingen (Van Grunsvenplein, Promenade, Raadhuisplein) verdragen een helderder licht terwijl de Middeleeuwse stad en de Saroleastraat zijn gebaat bij een zachtere lichtkleur.

Verlichting Groots en monumentaal | Moodboard

Stad van pleinen en pleintjes

Sferen kaart

7 Stad van sterke sferen

‘We maken de tijdslagen weer leesbaar.’

7.1 INLEIDING

Het centrum van Heerlen is dynamisch, continu in verandering. Dynamiek is inherent aan een levende binnenstad. Tegelijkertijd moet de openbare ruimte zich over een langere periode kunnen bewijzen. De inrichting van de openbare ruimte moet een tijd meekunnen en in staat zijn veranderingen in gebruik en maatschappelijke wensen op te vangen. Men kan het centrumgebied niet te vaak openbreken. Dat is vanuit het gebruik niet praktisch, vanuit de economische vitaliteit niet wenselijk en vanuit de financiën niet realistisch. Daarbij hebben aangebrachte beplantingen tijd nodig om tot wasdom te komen. Vanuit die continuïteit is het wenselijk met de inrichting van de openbare ruimte aan te sluiten op de vaste, niet variabele kenmerken van de stad. Dé onderscheidende kernkwaliteit van Heerlen is

de gelaagde opbouw (zie hoofdstuk 2). Heerlen is dé stad waarin op een beperkt oppervlakte verschillende tijdslagen met ieder hun eigen ruimtelijke karakteristiek en sfeer samenkomen. Het onderscheid in Romeins kwartier, Middeleeuwse burcht, mijnstad, grote doorbraak en ‘stad als kunstwerk’, omsloten door de Cityring, biedt een prima basis voor een stabiele inrichting van de openbare ruimte. Zij vormen de ‘vaste waarden’ van het centrumgebied. In dit hoofdstuk wordt voor Romeins kwartier, Middeleeuwse burcht, mijnstad, grote doorbraak en Cityring aangegeven hoe de inrichting van de openbare ruimte in kan spelen op de ruimtelijke kenmerken, de wensen vanuit het gebruik en de nieuwe opgaven waarvoor Heerlen zich gesteld ziet.

De ‘stad als kunstwerk’, het Maankwartier, is een autonome toevoeging die vanuit zijn eigen merites is ontwikkeld en wordt derhalve niet in deze beschouwing opgenomen. Dat laat onverlet dat de aanhechting van dit kunstwerk op de Saroleastraat en omgeving Royal aandacht behoeft.

Achterin dit hoofdstuk zijn de verschillende materialen en inrichtingselementen afgebeeld die in verschillende samenstelling passen bij een bepaalde sfeer of tijdlaag. Welke materialen en inrichtingselementen wel of niet passen staat op de volgende pagina’s beschreven.

7.2 ROMEINS KWARTIER

Het Romeins kwartier omvat het gebied van Thermenbad en omgeving tot Raadhuisplein en omgeving. Naast het Raadhuis (Peutz) en zijn uitbreiding (Mecanoo) zijn ook de bibliotheek (Jo Coenen), het voormalig winkelgebouw van Wonen Zuid (Peutz) en winkelgebouw Kneepkens markante bouwwerken. Daarmee biedt het Romeins kwartier letterlijk de vloer aan een breed pallet aan archeologische en architectonische hoogstanden.

In de actuele plannen wordt het Thermenmuseum ingrijpend vernieuwd en het provinciaal archief elders ondergebracht. De thermen worden van een nieuwe 'schil' voorzien die de archeologisch site beschermt tegen invloeden van buitenaf en ze tegelijkertijd van buitenaf beter zichtbaar en beleefbaar maakt.

De voorgenomen ruimtelijke ontkoppeling van museum thermen creëert ruimte om de opgraving in te bedden in een Romeins museumpark, waarin ook spitgracht en Via Belgica een plaats krijgen. Dit museumpark is ingetogen en ruimtelijk transparant, opdat men vanaf de ring goed zicht heeft op het paviljoen dat als beschermende stomp over de thermen wordt geplaatst. Behoudens het museumpark wordt voor het Romeins kwartier van gevel tot gevel een afwijkende, aan het romeins verleden refererend, verharding voorgesteld. Afwijkend in materiaal, formaat en patroon: een mozaïekvloer van natuursteen. Dit verhard vlak is dominant aan de Cityring, die zich in het verhard vlak insnijdt.

Het Romeins kwartier wordt verbijzonderd door de toepassing van een significant afwijkende boomsoort, die de associatie met Rome versterkt, die in een onregelmatig verband over het verhard vlak worden uitgestrooid. Bomen worden 'at random' geplaatst, waarbij de zichtlijnen op de entree van het gemeentehuis en de entree tot de bibliotheek worden vrijgehouden.

De bomen worden voorzien van een stevig antraciet of cortenstalen boomrooster.

Het Raadhuisplein is een representatieve ruimte van formaat. Hier is ruimte voor robuust meubilair en groen, passend bij de maat en schaal van het plein en de gebouwen aan het plein.

De bijzondere gebouwen aan het Raadhuisplein worden subtiel aangelicht door grondspots. Op het plein zelf is desgewenst aanvullend ruimte voor een meer monumentale verlichting.

ROMEINS KWARTIER

Verharding:

- *Mozaïekvloer van natuursteen.*
- *Ingesneden rijlopers van asfalt*

Museumpark:

- *Ingetogen en ruimtelijk transparant*

Structurerend groen:

- *Zuilvormige bomen eerste grootte, at random uitgestrooid*
- *Groene boomspiegels, bij voorkeur verbijzonderd voor Romeinskwartier*

Verlichting:

- *Grondspots*
- *Raadhuisplein: monumentale verlichting*

Meubilair:

- *Grote banken Raadhuisplein*

Afwatering:

- *Wateropvang in Museumpark*
-

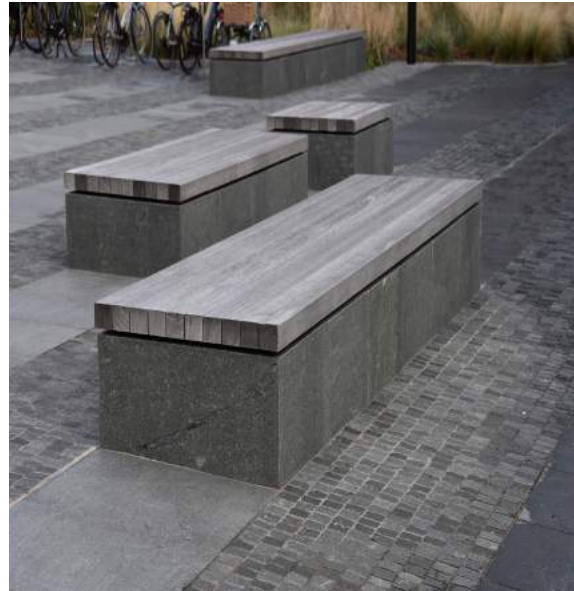
Bestrating

Bomen

Verlichting

Meubilair

Romeins kwartier | Moodboard

Romeins kwartier | Ruimtelijk schema

Romeins kwartier | Doorsnede

Schetsen workshop

7.3 MIDDELEEUWS HEERLEN

In de voormalige Middeleeuwse burcht, met inbegrip van de voormalige gracht, wordt de vloer gevormd door gezaagd natuursteen. In het gebied 'binnen de gracht' gaat de voorkeur uit naar een kleiner formaat in een wat onregelmatiger verband. Hier kan bijvoorbeeld porfier worden hergebruikt. Voor de voormalige omgrachting wordt gedacht aan gezaagd natuursteen in klein verband, in een regelmatig patroon.

Ook de verlichting refereert aan het Middeleeuwse karakter. Hier worden historische armaturen toegepast. De twee beeldbepalende gebouwen van de Middeleeuwse stad (Pancratiuskerk en Schelmentoren) worden met grondspots gedempt aangelicht.

De Pancratiuskerk is het 'hart' van Heerlen: het oudste gebouw, het meest centrale gebouw, lange tijd het grootste en meest aansprekende gebouw en onbetwist het meest mediatieve gebouw. Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw was het centrum dermate verdicht dat de Pancratiuskerk vrijwel volledig achter de belendende bebouwing schuil ging. Pas met de grote doorbraken in de jaren zestig van de vorige eeuw kwam de kerk weer meer vrij in de ruimte te staan.

Vanuit zijn betekenis als 'hart van Heerlen' is het essentieel dat de Pancratiuskerk de ruimte (her) krijgt om te stralen, dat de zichten vanuit de omgeving op de kerk behouden blijven en worden versterkt. Dit betreft met name het zicht vanaf het Pancratiusplein / Oranje Nassastraat en het zicht vanaf de hoek Bongerd / Wilhelminaplein. Vanuit de beeldkwaliteit zou het toe te juichen zijn wanneer in de toekomst ruimte ontstaat de kerk ruimtelijk verder vrij te spelen en nadrukkelijker in de picture te plaatsen.

Langs de gevelwand van de Bongerd versterkt een rij platanen de groene uitstraling.

Daarnaast bestaat het groen in de Middeleeuwse stad uit strategisch geplaatste, breed uitgroeiende bomen (catalpa, vleugelnoot, linde, hemelboom, esdoorn, celti, ostrya, iep):

- Op het Pancratius plein
- Op het Schelmenhof
- Op de kruising van wegen

Ook hier worden de bomen voorzien van een antraciet of cortenstalen boomrooster.

Het Pancratiusplein en in mindere mate de Bongerd is de huiskamer van Heerlen. Dit is de centrale ruimte van de binnenstad waar men elkaar treft. Beiden kunnen ook ruimte bieden aan markt en kermis. Markt en kermis zijn historisch met de middeleeuwse stad verbonden. Markt, kermis en middeleeuwse stad zijn sferen die samengaan en elkaar kunnen versterken. De verharding van gezaagd natuursteen in klein formaat maakt dit gebruik ook goed mogelijk.

Het Pancratiusplein biedt vanuit zijn maat en gebruik ruimte voor de toevoeging van klassiek meubilair en representatief groen in de vorm van extra lange banken en bloeiende plantenpiramides.

Momenteel is de Bongerd functioneel in twee delen gesplitst. Eén deel is specifiek ingericht voor de auto, het andere deel doet dienst als ontmoetings-, markt- en verblijfsplein.

Voor het marktdeel verdient een kwaliteitsslag, het vormt ruimtelijk het scharnierpunt tussen Middeleeuwse stad, Mijnstad (Saroleastraat) en Grote doorbraak (Promenade) en functioneel tussen kernwinkelgebied en uitgaansgebied.

Daarbij vormt de Markt het adres van het glaspaleis, icoon van innovatief Heerlen.

Naar de toekomst wordt de Bongerd meer dan thans vormgegeven en ingericht als een entiteit: eenduidig in verhardingsmaterialen en patronen, in beplanting en in gebruik.

Het Schelmenhofje wordt ingericht als buitenpodium van de nieuwe NOR. Hier ontstaat een pleinachtige ruimte op één niveau dat reikt van de gevel van de nieuwe NOR tot aan de voet van de toren. Dit plein, eigenlijk een breed plateau, is dominant aan het verkeer dat overwegend lokaal van karakter is. Het verkeer voert over het plateau. Het plein krijgt een eenvoudige inrichting, met één monumentale, breed overhuvende boom. Deze wordt zodanig gesitueerd dat deze niet het zicht op de toren, noch op de mural, ontnemt. Idealiter wordt op een 'lazy sunny afternoon' onder de boom muziek gespeeld en schuiven passanten in verwondering hun stoel aan. Naar de toren leidt een meer monumentale trap die tevens als tribune / podium functioneert. De glazen pui in de deuropening biedt zicht op het binnenwerk van de toren. In de avonduren straalt van achter deze pui gedempt licht uit.

MIDDELEEUWS HEERLEN

Verharding:

- *Porfier (binnen de oorspronkelijke omgrachting)*
- *Gezaagd natuursteen, klein formaat (oorspronkelijke omgrachting)*

Structurerend groen:

- *Rijbomen eerste grootte langs gevelwanden*
- *Solitairen, eerste grootte, vrij in de ruimte*
- *Boomroosters*

Decoratief groen:

- *Vaste-plantenpiramides Pancratiusplein*

Verlichting:

- *Grondspots op kerk en schelmentoren*
- *Klassieke armaturen*

Meubilair:

- *Grote banken op Pancratiusplein*
-

Bestrating

Bomen (Catalpa Bignoides, Pterocarya, Tilia, Ailanthus)

Bepanting

Verlichting

Meubilair

Middeleeuws Heerlen | Ruimtelijk schema

Middeleeuws Heerlen | Moodboard

7.4 STAD VAN MIJNINGENIEURS

De Saroleastraat wordt opgewaardeerd tot levensader van de Heerlense binnenstad: de hartlijn die het vernieuwde bestuurlijk centrum (Raadhuis) verbindt met het vernieuwde station en Maankwartier. Deze 'hartlijn' raakt zowel aan het Middeleeuws centrum als aan het romeins kwartier en is in hiërarchie dominant aan de kruisende straten en stegen.

Als verharding wordt een combinatie van gebakken klinkers en gezaagd natuursteen in klein formaat toegepast. De toepassing van het gezaagd natuursteen in klein formaat legt samenhang met het aanliggend deelgebied van de Middeleeuwse stad. De verharding ligt op één niveau. Er wordt een indeling aangebracht die refereert aan het oorspronkelijke beeld van rijloper en stoepen en daarmee weer maat en schaal in het profiel brengt. In het midden van de straat ligt een brede 'loper' van natuursteen. Deze wordt aan weerszijden geflankeerd door een brede baan gebakken klinkers. De overgang van gebakken klinker naar natuurstenen loper wordt gevormd door een smalle lijngoot. Eventueel kan het opvangen hemelwater onder de straat worden geborgen.

In de Saroleastraat is ruimte voor bomen van tweede of derde grootte, als Gleditsia (transparant en decoratieve bladvorm) of Malus Plena (uitbundige voorjaarsbloei). Deze worden alternerend in twee rijen geplaatst. De bomen staan in de rij op onderlinge ruime en onregelmatige afstand. Dat schept ook de mogelijkheid de exacte positie af te stemmen op beschikbare ruimte, aanliggende functie en architectonische kwaliteit van de aanliggende

gevel. Ook hier worden de bomen voorzien van een antraciet of cortenstalen boomrooster. Daarnaast is er ruimte voor vergroening van gevels en balkons.

Voor de verlichting worden klassieke lantaarnpalen aangebracht, eventueel aangevuld met klassieke gevelarmaturen. Aangehangen manden met bloemen (petunia / geranium) voegen kleur toe.

Waar mogelijk worden gevels in de Saroleastraat hersteld, waarbij de relatie tussen bovenverdieping en begane grond wordt teruggebracht.

STAD VAN MIJNINGENIEURS

Verharding:

- *Gebakken klinkers icm gezaagd natuursteen klein formaat, op 1 niveau*

Bomen:

- *2e of 3e grootte in 2 rijen, in de rij op ruime en onregelmatige afstand*
- *Boomroosters*

Decoratief groen:

- *Hanging baskets*

Plusopties groen:

- *Vergroening gevels en balkons*

Verlichting:

- *Klassiek lantaarnpalen, eventueel aangevuld met gevelarmaturen*

Meubilair:

- *Losse poefen*

Afwatering:

- *Dubbele lijngoot, eventueel ondergrondse waterberging*
-

Bestrating

Bomen (Prunus avium plena)

Bepanting

Verlichting

Meubilair

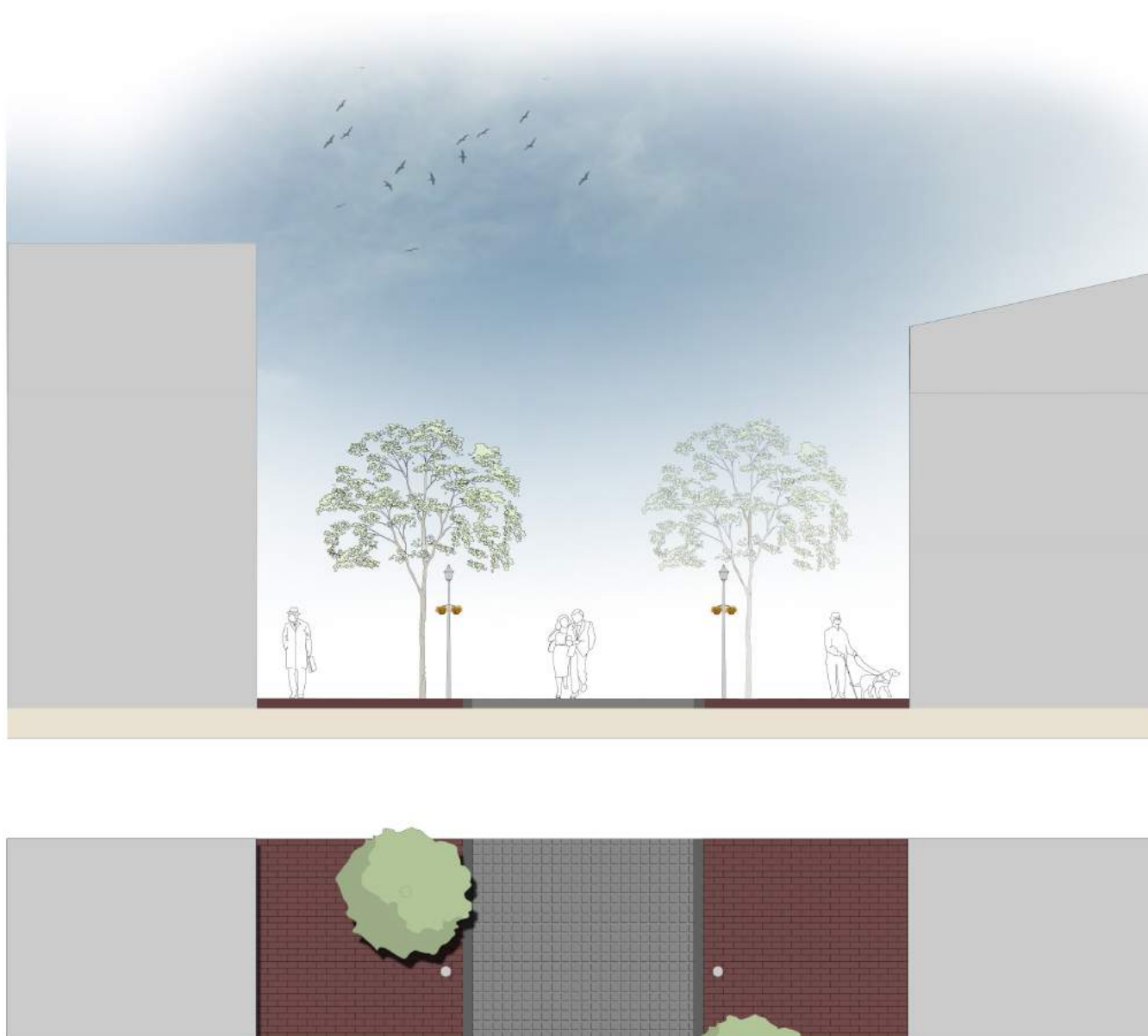
Plusoptie groen (groene balkons en geveltuinten)

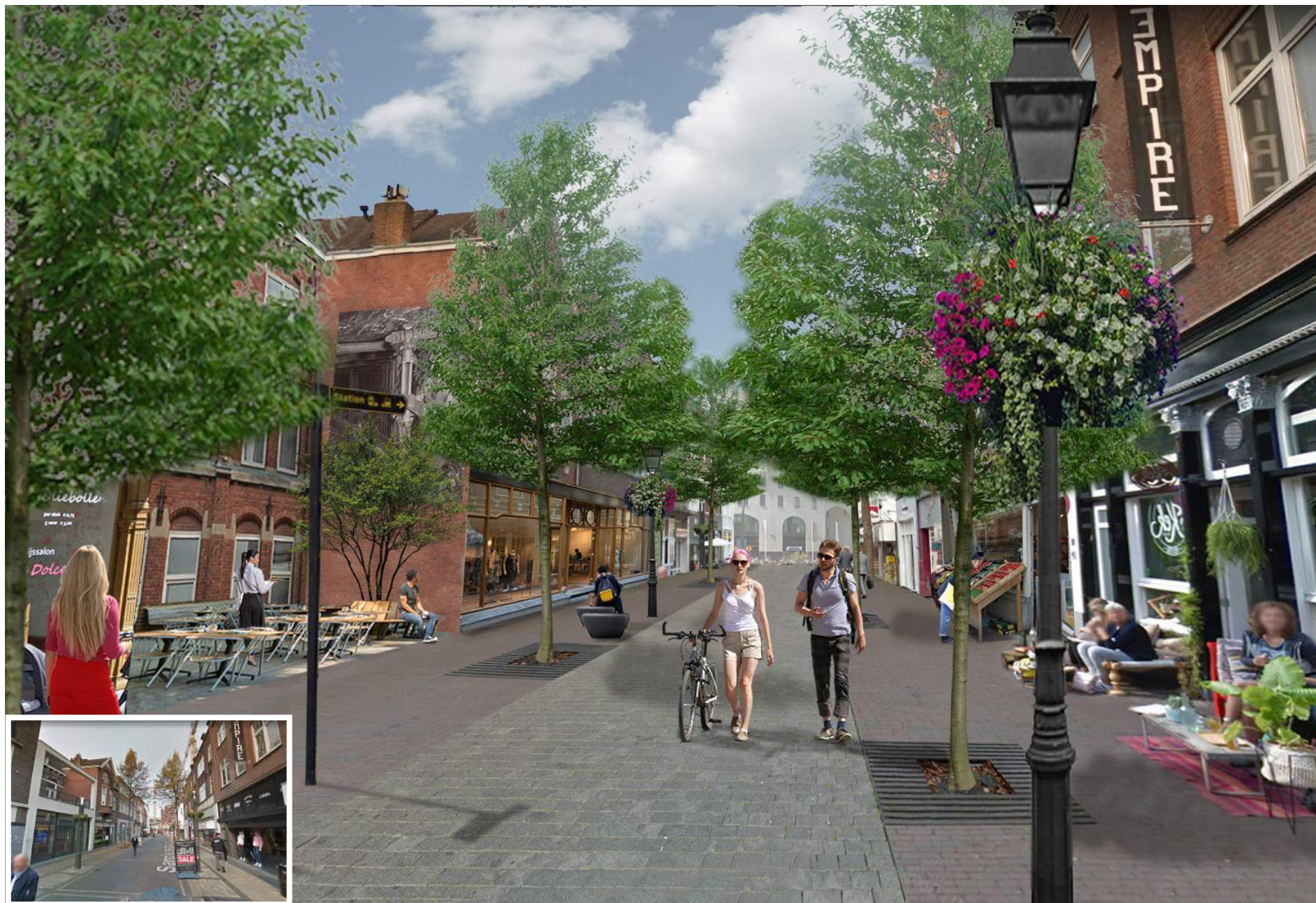

Stad van Mijningenieurs | Moodboard

Stad van mijningenieurs | Ruimtelijk schema

Stad van mijningenieurs | Verbeelding

7.5 GROTE DOORBRAAK

De grote, stenige doorbraak van de jaren zeventig van de vorige eeuw leent zich voor de ontwikkeling van een essentieel ander ruimtelijk beeld en een essentieel ander gebruik. Hier is ruimte voor een extreme vergroening en het toevoegen van water, als ook voor versterking van urban living en -experience.

De Promenade wordt getransformeerd tot groenblauwe oost-west structuurlijn. Deze koppelt op attractieve wijze het middeleeuws centrum met het theater en het Van Grunsvenplein, verbindt 'de huiskamer van Heerlen' met 'de cultuurkamer van Heerlen'.

Het groen voegt een nieuwe kwaliteit aan het centrum toe, brengt verkoeling en verruimt de mogelijkheden tot waterberging. Door het groen op een verrassend andere wijze toe te passen (Loesje: "*Wanneer heb je voor het laatst iets voor het eerst gezien?*") wordt het onderscheidend vermogen van Heerlen versterkt. Heerlen is geen Maastricht of Valkenburg, Heerlen ontwikkelt het groen op eigen wijze. Idealiter wordt in de grote doorbraak het groen niet alleen door de gemeente op het maaiveld gerealiseerd, maar wordt in overleg met de eigenaren / gebruikers ook geëxperimenteerd met groen aan gevels en op daken van de grotere complexen.

Op maaiveld

De natuur die Heerlen omgeeft wordt naar het centrumgebied gebracht. In het centrum ontmoet de bezoeker de natuur van het buitengebied. Het maaiveldgroen is overdadig en dicht en

refereert in samenstelling naar het groen van het Limburgs heuvel- en bekenlandschap; eik, steeliep, varens, gele kornoelje, aronskelk, hедера, grootbladige maagdenpalm, kamperfoelie en clematis. Deze groene weelde voegt een stedelijke wildernis toe aan de forse bouwblokken die aan de promenade staan. Hier treft men een verrassend andere omgeving. Het weelderig groen vormt een stevig antwoord op de flinke massa's die hier de wanden vormen.

Er wordt een rustige gelijkmatige verharding van gevel tot gevel aangebracht. Hier kunnen de grote natuurstenen platen die op veel plaatsen in de binnenstad aanwezig zijn worden hergebruikt. Zij sluiten in maat en sfeer aan bij de rationaliteit waarmee de grote doorbraak destijds is bedacht en uitgewerkt.

Het groen onttrekt zich in grondvlak en invulling aan deze ratio. Het vormt een autonome, organische toevoeging, ligt als een natuurlijke laag los van het stedenbouwkundig basispatroon. Deze groene weelde wordt verzonken aangelegd, een weinig verlaagd ten opzichte van de aanliggende verharding. Hemelwater wordt in de verlaagde wildernis opgevangen en geborgen. Het hemelwater dat op de belendende bebouwing valt wordt van het riool afgekoppeld en via gootjes naar de klimaattuinen geleid. Vanuit deze klimaattuinen stroomt het water deels af richting Van Grunsvenplein en deels infiltreert het in de ondergrond. Waar mogelijk wordt dit nieuwe watersysteem zichtbaar gemaakt, zowel in het maaiveld (gootjes, beleefbaar water in de verzonken klimaattuinen) als in de gevelarchitectuur. Ook de vier paviljoens

maken deel uit van de groene weelde. De gevels worden begroeid. Overwogen kan worden alleen de begane grond als winkel-, kantoor- of horecaruimte te benutten en de verdieping, met behoud van de bouwkundige structuur, open te maken en te ontwikkelen als dakterras of daktuin. Voor de verlichting zijn de bestaande, strakke lantaarnpalen passend.

Gevels en daklandschap

Idealiter lijkt in de Promenade het plantaardig bewind de regie over te nemen. Hier klimt het groen via de gevels omhoog en zet zich in het daklandschap voort.

In overleg met de gebruikers / eigenaren onderzoekt Heerlen de mogelijkheden om het regenwater te ontkoppelen, overtuigend groene gevels te realiseren en het experiment 'dakpark Heerlen' te starten. Waar mogelijk worden daken ontwikkeld tot dakparken en dakakkers, door luchtbruggen met elkaar verbonden. Vanaf deze verhoogde routes beleeft men het centrum verrassend anders.

In de as van de Promenade ligt thans de Zegelboom van kunstenaar Hans Lemmers. Mogelijk kan deze worden opgenomen in de gevel van de nieuwbouw die op de hoek van Schinkel-zuid en Promenade wordt ontwikkeld, waar hij als staand object deel kan uitmaken van een grotere klimwand die de urban experience versterkt.

Regenwasserspiel, Hundertwasser, Dresden (foto: S. Halas)

Contourenplan – Central Park
 Grenzend aan de Promenade en het Van Grunsvenplein ligt het deelgebied Central Park. IBA heeft met de gemeente een Contourenplan opgesteld, dat de basis vormt voor de toekomstige ontwikkeling. Vele vierkante meters aan leegstaande winkels en kantoren worden gesloopt en vervangen door een groene stedelijke ruimte omgeven door woningen in het binnengebied. Langs de Promenade krijgen ook andere functies een plaats. De opzet van het plan is zo dat zichtlijnen vanaf de Promenade op het Van Grunsvenplein worden gerealiseerd en er een hof-typologie ontstaat in het binnengebied, die nog niet aanwezig is in andere delen van de binnenstad.

Van Grunsvenplein

Het Van Grunsvenplein is zowel entreegebied tot het Theater, als schakel in de verbinding tussen het kernwinkelgebied van de binnenstad en winkelgebied 't Loon, als evenementenplein. Het plein moet deze drie functies kunnen blijven vervullen. Het moet zowel 'representatief en attractief' als 'robuust en royaal' zijn. Daarbij moeten de levendigheid en beleving van het plein worden vergroot. Daartoe kan programma aan het plein worden toegevoegd, waaronder extra ruimte voor speel- en sportvoorzieningen. Het Contourenplan Central Park benadrukt dat het plein daarbij ook een groenere uitstraling behoeft. Dat impliceert dat er een nieuw evenwicht moet worden ontwikkeld tussen de ruimte voor evenementen en de ruimte voor groen.

Het Van Grunsvenplein blijft als evenementenplein bijdragen aan de levendigheid van het centrumgebied. Dit is de plek waar grote evenementen kunnen worden gehuisvest, die ruimte biedt aan de opstelling van grotere attracties en installaties, maar ook de plek waar Limburgs Mooiste start en waar de deelnemers aan de Parkstad-marathon zich verzamelen. Inrichting, materiaalgebruik en maatvoering worden daarop afgestemd. Overwogen kan worden hier ruimte te bieden aan 'urban sports' als bijvoorbeeld een mobiel skatepark.

De kwaliteit van een pleinruimte wordt in belangrijke mate bepaald door de ruimtemaat en de kwaliteit van de wanden. Beiden behoeven aandacht. Wanneer er geen evenementen zijn wordt het plein als overmaats ervaren en de wandwerking is, met name aan de noordzijde, zwak. Hier loopt de ruimte naar 't Loon toe weg. Het is wenselijk dat het plein ruimtelijk sterker wordt bepaald. Het plein loopt van oost naar west van voorgevel Theater tot aan de gevelwand aan de Geerstraat met over het gehele vlak een eenduidige verharding, passend bij de maat en schaal van de pleinruimte. De vier monumentale lichtobjecten behouden hun positie. Het pleinvlak is dominant aan de Cityring, die zich in het plein insnijdt.

Aan de zijde van de Apollolaan is het denkbaar dat de groenstructuur die vanuit de Promenade op het plein aankomt (natuurlijk groen, enigszins verlaagd in de verharding opgenomen) op het Van Grunsvenplein wordt doorgezet.

Aan de overzijde kan de wand conform het Contourenplan worden versterkt door het toevoegen van een paviljoen. Mogelijk alternatief is dat het plein aan de noordzijde wordt verkleind door voor het appartementencomplex een meer parkachtige omgeving te realiseren waarin ook ruimte voor sport en spel kan worden geïntegreerd..

Vanuit zijn functies behoudt het centrale deel van het plein een robuuste maat. Het blijft daarmee een aanzienlijk verhard vlak. De aanwezigheid van het monumentale Theater maakt dat ruimtelijk geenszins bezwaarlijk. Het Theater vraagt vanuit zijn monumentaliteit als het ware om ruimte. Wel behoeft het grote pleinvlak meer tekening, meer detail. Dat kan heel subtiel, als ware het de vleuf in een tapijt, waarbij verschillende soorten verharding 'ton sur ton' worden toegepast en ook de loopbewegingen sterker kunnen worden gefaciliteerd. Maar ook een afwerking die zich sterker op het netvlies hecht (een krachtig lijnenspel, een stenen tapijt) is hierbij denkbaar.

GROTE DOORBRAAK

Verharding

- *Gezaagd natuursteen in groot formaat*

Structurerend groen:

- *Urban jungle, verlaagd*

Plusopties groen:

- *Vergroening gevels, daken en balkons*

Verlichting:

- *Moderne armaturen*

Meubilair:

- *Losse poefen*

Van Grunsvenplein:

- *Groot verhard vlak voor evenementen, met decoratieve toevoeging.*
- *Ingesneden rijloper van asfalt*
- *Moderne/ monumentale verlichting*

Watersysteem:

- *Afkoppelen hemelwater en infiltreren in klimaattuin / urban jungle*
-

Bestrating

Bomen

Bepanting

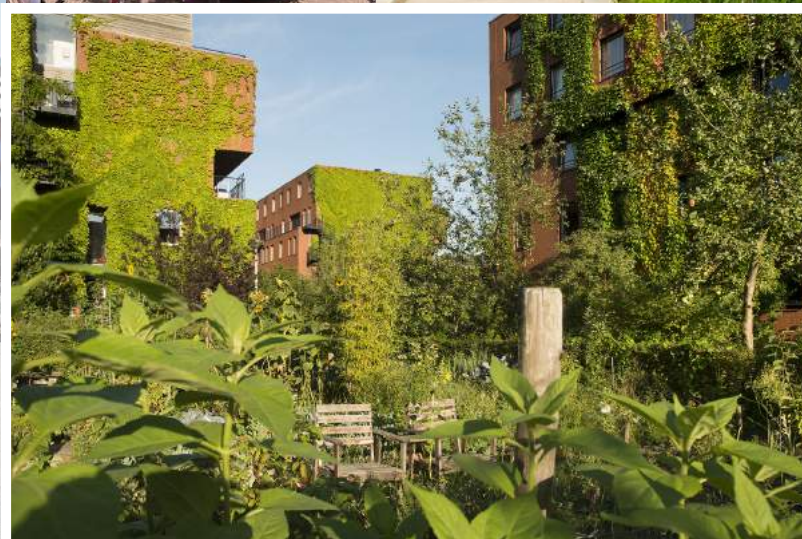
Verlichting

Meubilair

Plusoptie groen (groene balkons, - daken en geveltuinen)

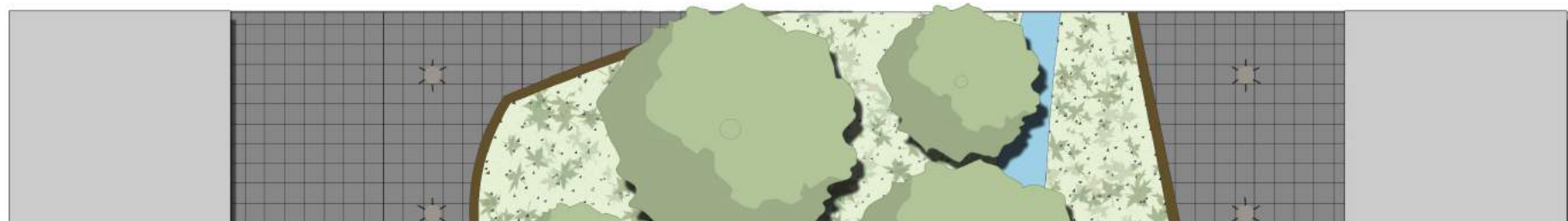
Grote doorbraak | Moodboard

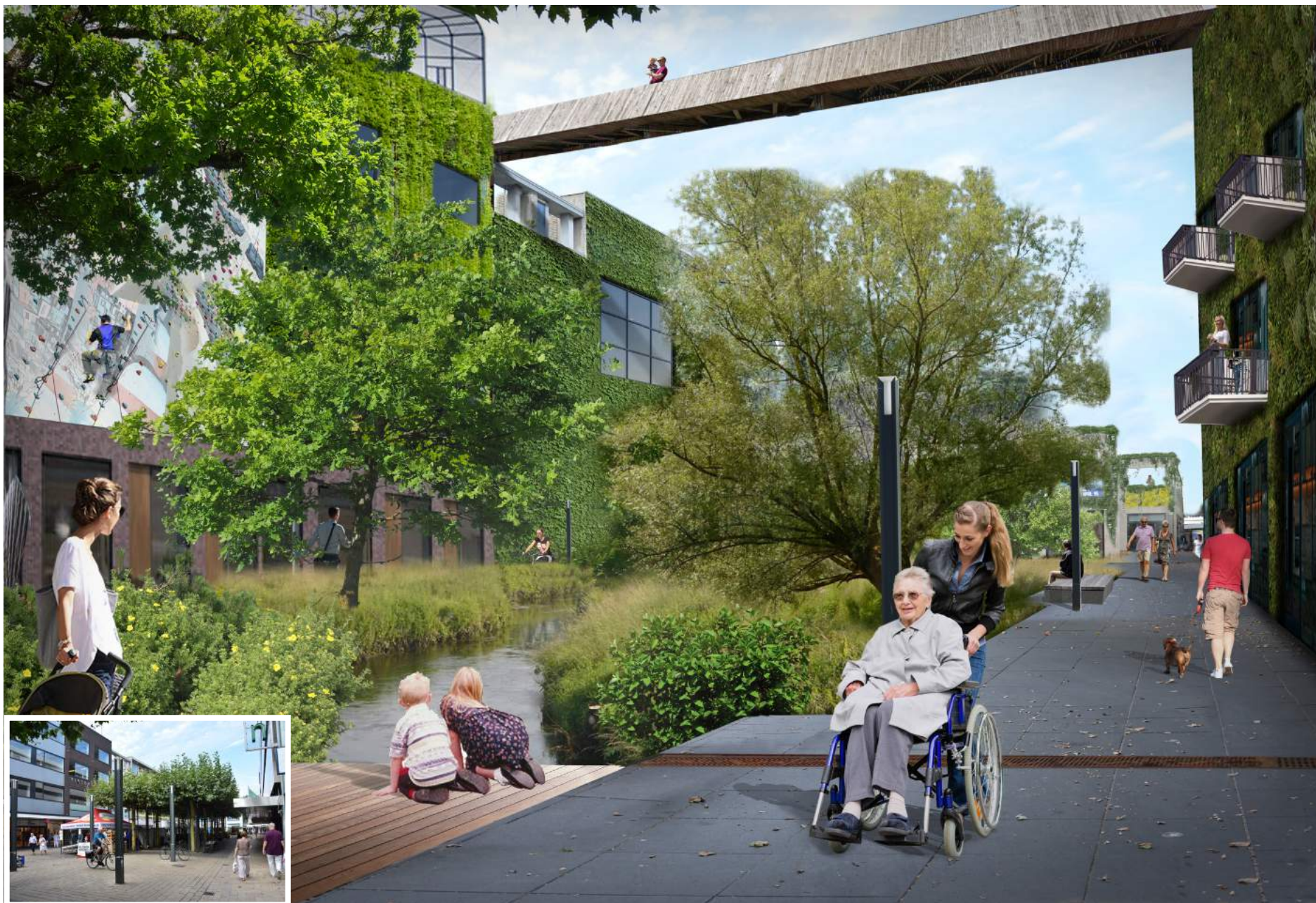
Van Grunsvenplein | Moodboard

Grote doorbraak | Ruimtelijk schema

Grote doorbraak | Doorsnede

Grote doorbraak | Verbeelding

7.6 OVERIGE STRATEN, STEGEN EN PLEINEN

Straten van Heerlen

Naast de vier voornoemde sferen zijn er de 'straten van Heerlen', straten waaraan wordt gewoond en gewerkt en die een schakel vormen in de auto-ontsluiting van het centrumgebied. Deze straten worden van gevel tot gevel met gebakken klinkers bestraat. De trottoirs zijn egaal van kleur (mangaan) en liggen een weinig hoger dan de rijloper, die licht gemêleerd van kleur is. Trottoirbanden zijn van natuursteen. Waar daartoe ruimte aanwezig is worden bomen van tweede of derde orde geplaatst. De boomspiegels bieden ruimte voor vergroening. Verlichting is functioneel en terughoudend. Ook wordt hier de aanleg van geveltuinen en de ontwikkeling van groene balkons gestimuleerd.

Herprofileren Heerlense straten

De Cityring ontlast als centrale verkeersontsluiting de druk op de overige wegen in het centrum. Dat maakt het mogelijk een deel van deze wegen te 'down-graden'. Herprofilering van Klompstraat en Stationsstraat schept ruimte om aan deze straten meer verblijfskwaliteit toe te voegen en ze voor fietser en voetganger als verbinding aantrekkelijker te maken.

De verharding wordt gevormd door gebakken klinkers, van gevel tot gevel. De rijloper ligt iets verlaagd en wordt ingesloten door betonnen trottoirbanden. De verbrede stoepen bieden ook ruimte voor het toevoegen van stadsbomen van tweede orde. De boomspiegels bieden ruimte voor extra vergroening.

Als plusoptie zijn er mogelijkheden voor het stimuleren van de aanleg van geveltuinen en groene gevels. Voor de verlichting worden klassieke lantaarnpalen toegepast

Stegen en achterstraten

Het centrumgebied kent een aantal doorgaande achterstraten. Deze maken deel uit van het voetgangersgebied. Aan deze straten zijn winkels en horeca gevestigd. Deels hebben zij een voorkant naar de achterstraat, vaker hebben zij hun opslag en bevoorrading aan de achterstraat. Deze wandelstraten worden derhalve ook gebruikt voor de bevoorrading.

Deze straten worden van gevel tot gevel op één niveau bestraat met in het midden een licht verlaagde open, natuurstenen goot. De bestrating kan bestaan uit gebakken klinkers in één kleur, maar ook hergebruik van het klein formaat vierkanten natuurstenen tegels is denkbaar.

Verlichting wordt aan de gevel aangebracht of aan spankabels boven het midden van de achterstraat gehangen.

In de achterstraten is geen ruimte voor het aanbrengen van bomen, maar mogelijk wel voor geveltuinen.

Pleinen en binnenplaatsen

Naast formele pleinen als Van Grunsvenplein, Pancratiusplein en Raadhuisplein kent het centrum van Heerlen een verscheidenheid aan informele pleintjes en binnenplaatsen. Deze zijn van belang als ontmoetingsruimte, als groene omgeving of als 'verstilde' plek waar men zich

in het hart van Heerlen ver van de stedelijke hectiek verwijderd waant. Voorbeelden hiervan zijn het Wilhelminaplein, het beta pleintje, het schelmenhof, het pleintje in de Morenhoek, de Luciusshof, het pleintje bij het Corio en het pleintje aan de Geleenstraat.

Bij de toekomstige herontwikkeling van het bestuurlijk centrum en Schinkel-Zuid worden nieuwe informele pleintjes aan het stedelijk weefsel van het centrumgebied toegevoegd.

Deze intieme pleintjes krijgen een uitgesproken groene inrichting, met bomen en kleurige vaste plantenborders. Zij vormen de stadstuinen van Heerlen. Het toegevoegd meubilair nodigt uit tot verpozen. Deze pleintjes onderscheiden zich ook in hun verharding. Hier wordt het gele, Aziatisch natuursteen hergebruikt. Kleur en intensiteit van de verlichting zijn op het tuinkarakter afgestemd.

Bestrating

Plusoptie groen (groene balkons en geveltuinen)

Verlichting

STRATEN VAN HEERLEN

Verharding:

- *Van gevel tot gevel gebakken klinkers*
- *Trottoir: egaal*
- *Rijloper: verlaagd en gemêleerd*
- *Natuurstenen band*

Structurerend groen:

- *Bomen tweede of derde grootte*

Decoratief groen:

- *Groene boomspiegel*

Plusoptie groen:

- *Geveltuinen en groene balkons*

Verlichting:

- *Behouden bestaande, bij afschrijving vervangen door andere standaard lamp.*
-

Bestrating

Water

Verlichting

STEGEN EN ACHTERSTRATEN

Verharding:

- *Van gevel tot gevel klinkers in één kleur of natuursteen klein formaat*

Verlichting:

- *Aan spankabel aangehangen*

Watersysteem:

- *Zichtbare afwatering, natuurstenen goot in het midden .*
-

Bestrating

Beplanting (vaste planten borders)

Meubilair

PLEINEN EN BINNENPLAATSEN

Verharding:

- *Geel Aziatisch natuursteen*

Structurerend groen:

- *Losse bomen 1e, 2e of 3e grootte, afhankelijk van beschikbare ruimte*

Decoratief groen:

- *Vaste planten borders*

Verlichting:

- *Kleur en intensiteit afgestemd op tuinkarakter*

Meubilair:

- *Zitgelegenheid, banken en losse fauteuils*

Watersysteem:

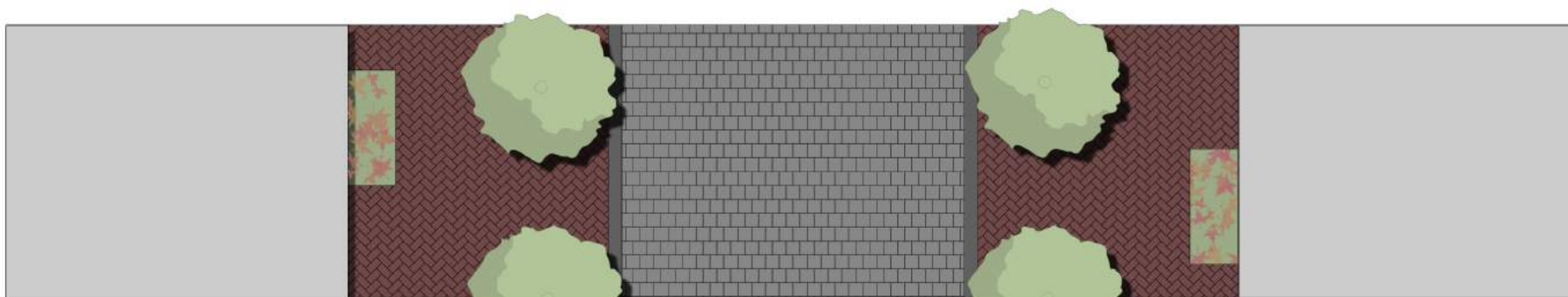
- *Water opvangen in borders*
-

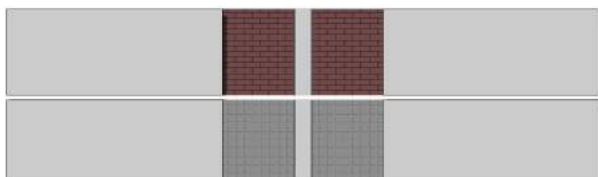
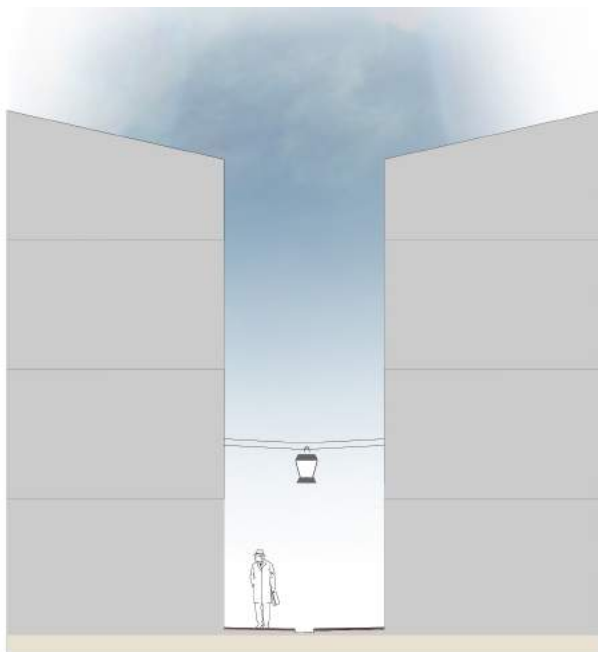
Straten van Heerlen | Verbeelding

Straten van Heerlen (Klompstraat) | Verbeelding

Straten van Heerlen | Doorsnede

Stegen en achterstraten | Doorsnede

Pleinen en binnenplaatsen (Morenhoek) | Doorsnede

7.7 CITYRING

De Cityring blijft de centrale verkeersontsluiting die het centrum omsluit en de 6 parkeergarages die het centrumgebied bedienen met elkaar verbindt.

De Cityring kan echter meer dan een verkeersontsluiting zijn. De ring biedt mogelijkheden om de ontsluitingsfunctie te combineren met een versterkte verblijfsfunctie. Aan de ring ligt een keur van bijzondere gebieden en gebouwen. De ring kan het snoer zijn dat de parels van Heerlen aan elkaar rijgt. Voor veel weggebruikers is de Cityring de eerste ontmoeting met het centrum van Heerlen. Als zodanig is het ook de visitekaart waarmee Heerlen zich kan presenteren en profileren.

Daartoe wordt de ring binnen het bestaand profiel dusdanig heringericht dat deze:

- meer ruimte biedt aan fietser en wandelaar
- beter herkenbaar wordt als centrale, geleidende verkeersstructuur
- Het groene karakter van Heerlen versterkt
- meer informatie over de aanliggende omgeving verschaft

Meer ruimte voor fietser en wandelaar

Met circa 14.000 motorvoertuigen per etmaal is de Cityring een gebiedsontsluitingsweg B. Binnen het profiel is ruimte voor een herprofilering waarbij meer ruimte wordt gecreëerd voor fietser en voetganger en voor het toevoegen van groen.

Herkenbaar en groen

De herkenbaarheid van de Cityring wordt versterkt door continuïteit in verharding, een groene uitstraling en een afwijkende verlichting.

De rijloper is van zwart asfalt, de fietsstroken van rood asfalt en de verbrede stoepen van gebakken klinker. In de actuele situatie worden grote delen van de ring gemarkeerd door een middenberm met platanen en grote blokken geschoren taxus, van elkaar gescheiden door natuurstenen verharding. Dit is een sterk, maar nog onvoldoende continu beeld. Waar mogelijk wordt met de versmalling van de rijloper ruimte gemaakt voor het doorzetten van de groene middenberm. In de middenberm worden lichtarmaturen geplaatst die beide rijrichtingen bedienen. Aan deze armaturen wordt een iconisch Heerlens element toegevoegd. Aan de lichtmasten kunnen banieren worden bevestigd. Rotondes zijn onderdeel van de ring. Deze worden ontwikkeld tot groene parels aan het snoer. Door ze onderling een sterk onderscheidende groenblauwe inrichting te geven bieden ze de weggebruiker houvast in de oriëntatie. De Cityring voert deels langs achterkanten en blinde gevels. Waar mogelijk wordt in overleg met de eigenaren en gebruikers ook hier een sterke vergroening ingezet.

Informatie over de omgeving

De Cityring moet de weggebruiker verleiden tot een bezoek aan het centrum van Heerlen, moet een tip van de sluier van de kwaliteiten van het centrumgebied oplichten en de weggebruiker nieuwsgierig maken.

Aan de ring ligt een keur van interessante gebieden en gebouwen. Deze moeten zich sterker aan de ring presenteren. De mogelijkheden om vanaf de ring doorzichten tot ver in het centrum

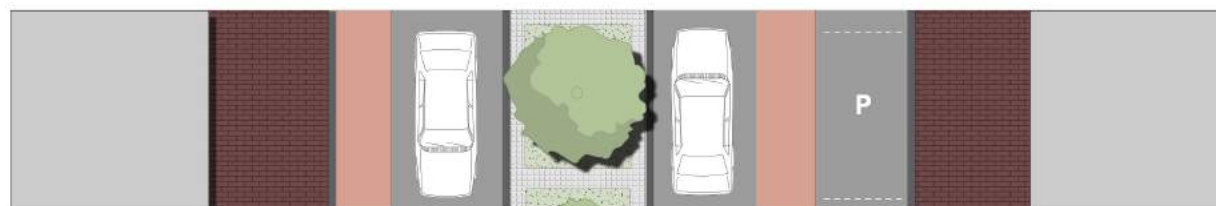
te ontwikkelen moeten worden aangegrepen. Daarmee kunnen vanaf de ring uitnodigende 'vensters' op de binnenstad ontstaan

De Cityring is een min of meer autonome doorgaande verkeersstructuur. Op twee plaatsen echter 'wint' de omgeving het van de weg. Bij het Theater en het Romeins Kwartier is de omgeving dominant, de weg maakt deel uit van de omgeving en snijdt zich in de omgeving in.

De boomspiegels bieden ruimte voor extra vergroening.

Als plusoptie zijn er mogelijkheden voor het stimuleren van de aanleg van geveltuinen en groene gevels.

Verlichting is functioneel en terughoudend.

Cityring | Doorsnede

Bestrating

CITYRING

Verharding:

- Zwart Asfalt (autoverkeer), rood asfalt (fietsverkeer)
- Verlaagd. Natuurstenen banden.

Structurerend groen:

- Bomen 1e grootte
- Grote blokken geschoren taxus

Decoratief groen:

- Rotondes sterk groene / groenblauwe invulling

Plusoptie groen:

- Vergroening gevels en balkons.

Verlichting:

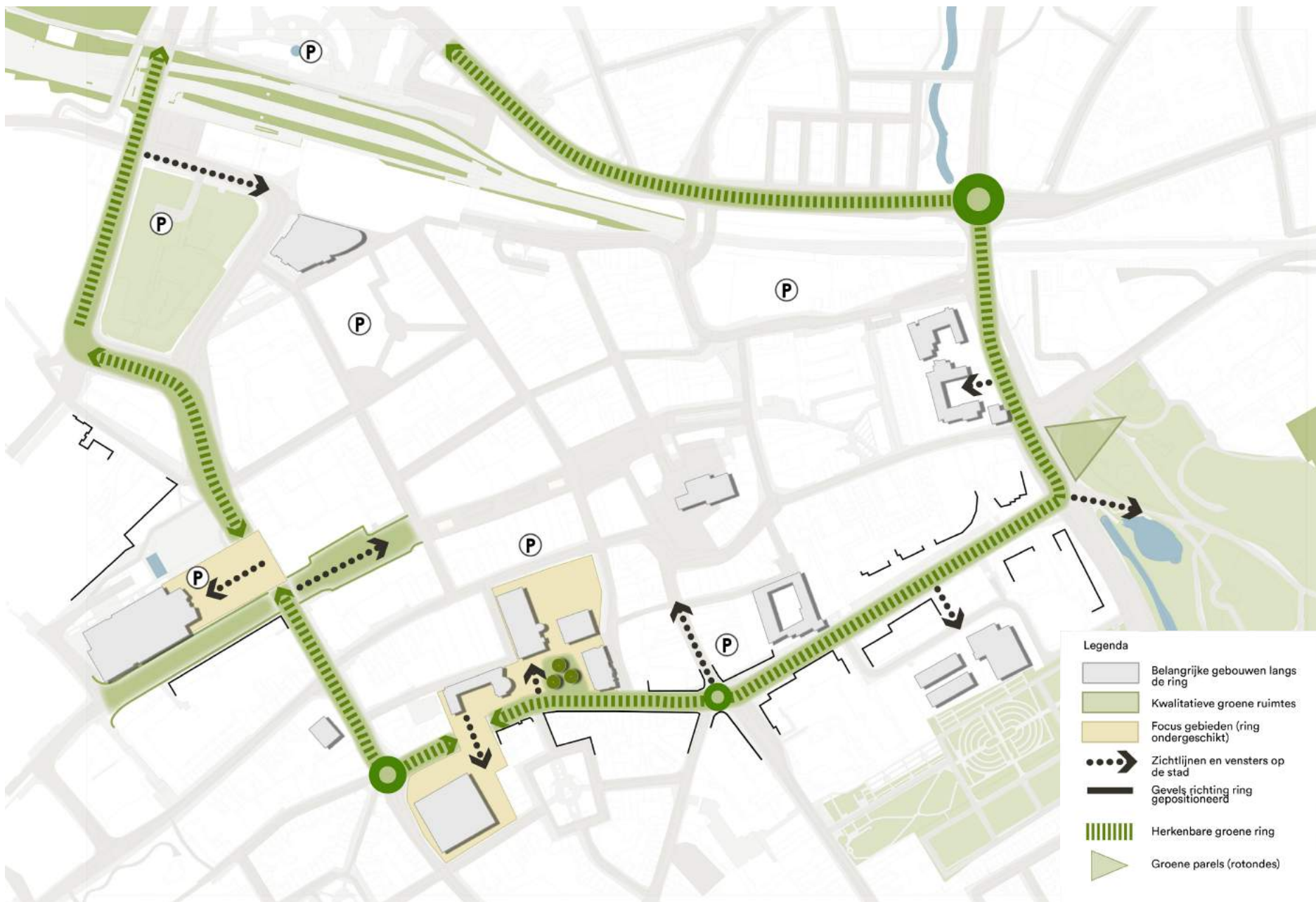
- Moderne armaturen, dubbel, in middenberm

Verlichting

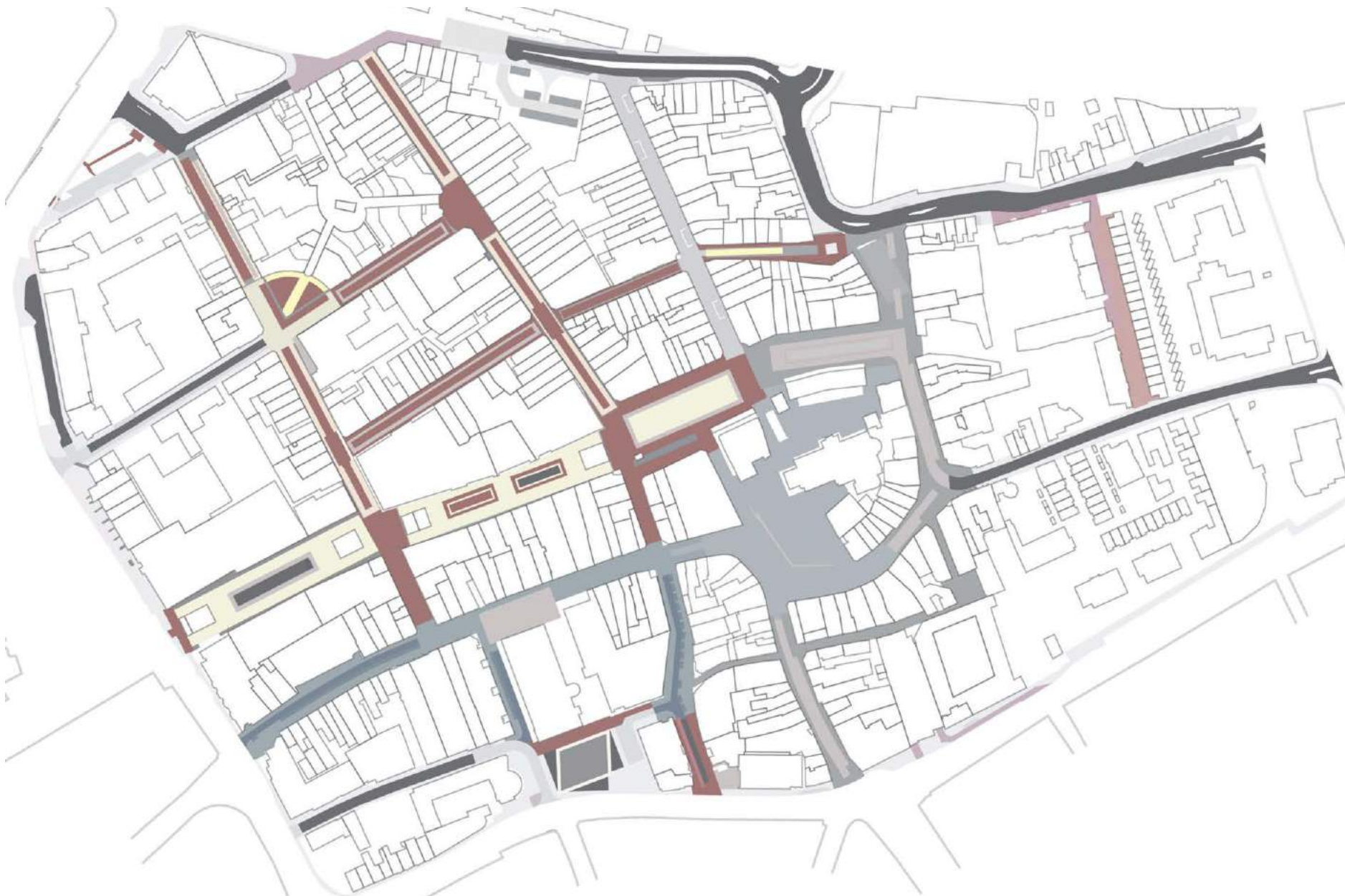
Plusoptie groen (groene balkons, -daken en geveltuinen)

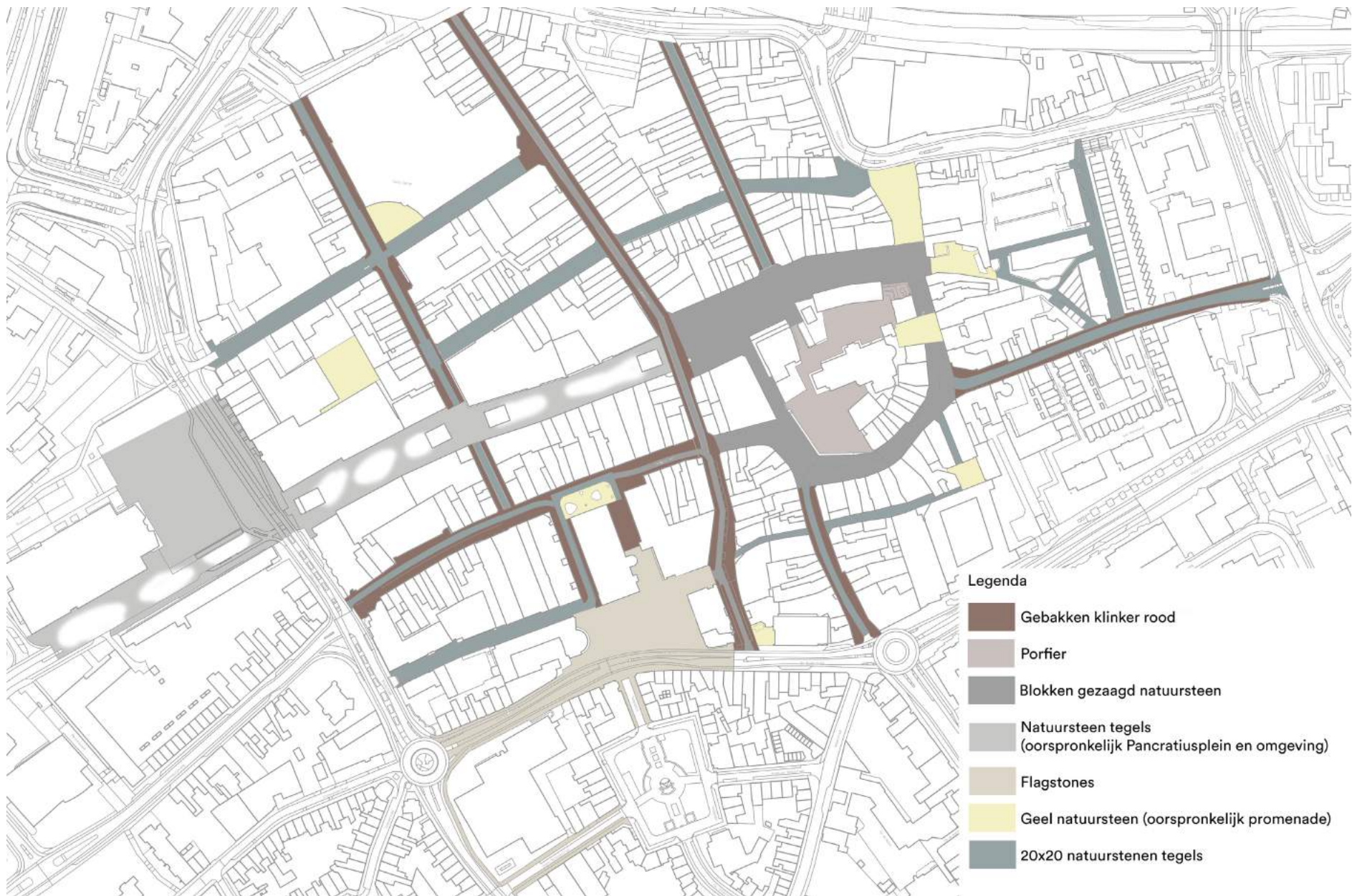
Cityring | Conclusies

Cityring (Putgraaf) | Verbeelding

Analyse bestaande verharding (Lubbers)

Voorgestelde verharding

Bosch Slabbers

© Dit werk is auteursrechtelijk beschermd.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Bosch Slabbers Landschapsarchitecten B.V.

Bosch Slabbers heeft bij haar werkzaamheden de zorgvuldigheid in acht genomen die van haar kan worden verwacht. Aan de getoonde informatie in deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. Op onze werkzaamheden zijn de voorwaarden van toepassing zoals vastgelegd in De Nieuwe Regeling 2005 (DNR 2005).

Bosch Slabbers heeft met zorgvuldigheid de beelden in deze publicatie geselecteerd. Het kan voorkomen dat niet alle rechthebbenden van de gebruikte beelden zijn achterhaald. Belanghebbenden worden verzocht contact op te nemen met Bosch Slabbers.

boschslabbers.nl

Bosch Slabbers

Den Haag

1e Sweelinckstraat 30

2517 GD Den Haag

T 070 3554407

F 070 3061618

den-haag@bosch-slabbers.nl

Middelburg

Oude Vlissingeweg 1

4336 AA Middelburg

Postbus 147

4330 AC Middelburg

T 0118 592288

F 0118 591233

zeeland@bosch-slabbers.nl

Maarn

Landgoed Plattenberg – Het Koetshuis

Amersfoortseweg 38

3951 LC Maarn

T 0118 592288